Мыужьыхыж мафIэ

2-нэ нап.

Нейрохирург нэхъыфIу къалъытащ

2-нэ нап.

Ислъамым и нур

3-нэ нап.

Шы лъэпкъыфIхэм тесу зэпоуэ

4-нэ нап.

ФИФI ФЫМЫГЪЭПУД, ФИ IЕЙ ФЫМЫГЪЭПЦКIУ

АДЫГЭ ПСАЛЪЭ

1924 ГЪЭ ЛЪАНДЭРЭ КЪЫДОКI

АДЫГСКОЕ СЛОВО

КЪБР-м И ПАРЛАМЕНТЫМРЭ ПРАВИТЕЛЬСТВЭМРЭ Я ГАЗЕТ ГАЗЕТА ПАРЛАМЕНТА И ПРАВИТЕЛЬСТВА КБР

№142 (24.580) ● 2023 гъэм щэкIуэгъуэм (ноябрым) и 28, гъубж ● Тхьэмахуэм щэ къыдокI ● И уасэр зы тумэнщ

Зэадэзэпхъум я утыку

4-нэ нап.

Сакъын хуейщ

КЪБР-м и Iэтащхьэ КIуэкIуэ Казбек зимычэзу зэIущIэ иригъэкIуэкIащ щIыуэпсым екъэлIауэ республикэм къыщыхъу-къыщыщIэхэм теухуауэ.

МЧС-м и Iэхущ1аплэ нэхъыщхьэу КЪБР-м щыIэм къызэритамкIэ, щIынальэм, псом хуэмыдэу бгылъэ щIыпIэхэм, уэс цIынэрэ уэшхрэ къыщыкIыхынущ.

Къэбэрдей-Балъкъэрым и жылэхэм дунейм и щытыкIэр зэран хуэхъуу ток, связь хуэдэхэр щIэзпыунри хэлъщи, жым ириудыр, кIыфIидзынкIэ хъунум хуэсакъын хуейщ.

Псалъэм папщIэ, Къэщкъэтауэрэ Сэрмакъэрэ унэ зыбжанэм я унащхьэхэр жым щытрихащ. Абы цIыхухэм къахуихьа хэщIыныгъэхэр иджыпсту зэхагъэкI.

Къэбэрдей-Балъкъэрым и Iэтащхьэм ди цIыхухэмрэ хьэщIэхэмрэ къыхуриджащ уэрамым щысакъыну, ток зэрыкIуэ кIапсэхэм набдзэгубдзаплъэу хущытыну, мы махуэхэм бгым мыкIуэну, руль дэсхэр сакъыну.

Шынагъуэншагъэр къыззэшIэпэщ, къэхъукъащIэхэм я лъэужьхэр зыгъэззэкIуэж Iэнатlэ псори хьэзырщ, хуей хъумэ, я кIалэным пэрыхьэну.

Апхуэдэхэр къевджэ хъунущ мы номерымкIэ: #112.

КЪБР-м и Iэтащхьэмрэ Правительствэмрэ я пресс-Iуэхущ1аплэ.

Нэхъыжьхэм я жэрдэмхэр

«Урысей зэкъуэт» политикэ партым и Къэбэрдей-Балъкъэр щIыналъэ къудамэм иджыблагъэ Налшык кIалэм дэт Щэнхабзэм зегъэужьынымкIэ центрым щригъэкIуэкIащ «Нэхъыжьхэр» зыфIища Iуэхур къызэрызэрагъэпэщрэ илъэси 10 зэрырикъум теухуа зэхьихьэ гуапэ.

АБы хэтащ «Серебряное волонтёрство» зэгучхьэныгъэм, узыншагъэр егъэфIэкIуэным тещIыхьа «Анна» жылагъуэ Iэхущ1аплэм щыIажьэ нэхъыжьхэр.

Зэхуэсыр къыщыззэIуахым, къызэхуэсахэм гурагъэIуащ партым кърихьэжьа Iэхущ1кIэ я мурадымрэ абы иткIи иткIэ зэфIагъэкIа, хэмрэ. Къыхэгъэщыпхъэщ, ар зи ныбжь хэкIуэтахэр нэхъыфIу, зэIуэпэщу псэуныр къахуэгъэпэщыным зэрытещIыхьар.

Нэхъыжьхэм зэрызыщIагъакъуэ Iэхуэгъуэхэм къадэкIуэу, «Урысей зэкъуэтым» и щIыналъэ къудамэмрэ КЪБР-м Лъжьыгъэмрэ социальнэ зыужьыныгъэмкIэ и министерствэмрэ зэгъусэу нэгуэзыужь зэхьихьэхэри абыхэм къыхуэзрагъэпэщ. Апхуэдэу партым и щIыналъэ гъэзэщIакIуэ комитетым махуэшхуэхэм ирихьэлIэу зэхуэсхэр, пшыхьэхэр, гъэлъэгъуэныгъэхэр, нэгъуэщI Iуэху щыхэпэхэри гъэзэкIуэкI. Нэхъыжьхэм яIуэщIэ я Iуэху зытетыр зрагъэщIэн папщIэ. Проектым хьихьэу, «Серебряное волонтёрство»-м, Къэбэрдей-Балъкъэрым узыншагъэр егъэфIэкIуэным тещIыхьауэ щыIажьэ «Анна» валеологие клубым хэтхэм зэгъусэу Iэхуэ пыухыкIа зэдащIэ.

- Псом япэу фIыщIэ фхуэсщIынут фызэрыжьыджэрым, гукъыдэж ин фиIэу мы Iэхуэм фызэрыхэтым папщIэ. Дэ адэкIи щIэгъэкъуэн дыфхуэхъуну дыхьэзырщ, фи эманыр сэбэл зыпылъ, гукъыдэж къывэзыт IэхуэхэмкIэ зэрыдгъэнщIынуми иужь дитынущ. Узыншагъэ фиIэну, иджыри илъэс куэдкIэ дызэдгъэуэгурыкIуэну си гуапэщ, - яжриIащ нэхъыжьхэм КЪБР-м и Iэтащхьэм и чэнджэщагъ, «Урысей зэкъуэт» партым и щIыналъэ политсоветым и Президиумым хэт, «Нэхъыжьхэр» лэжьыгъэр зыунэтI Тюбеев Альберт.

- Дэ сыт щыгъуи ди гуапэщ дыфIыщIэну, гукъыдэж фызэриIэр тлъагъуну, - жиIащ КЪБР-м Лэжьыгъэмрэ социальнэ зыужьыныгъэмкIэ и министрым и къудзэ, «Нэхъыжьхэр» парт проектым и щIыналъэ жылагъуэ советэм я унафэщI Романовэ Елена. - Ди нэхъыжьхэм фIыщIэ фхузощI, фемызэщу ильэсиси 10 хъуауэ ди Iэхуэщ1афэхэм жыджэру фызэрытхэтым папщIэ. Дауи, лэжьыгъэ, бын гъэсэн жыпIэми, гъащIэм къалэн куэд щIывIащ, иджы фи нэIэ ятетщ къэурыльхъупхъурыльхъуэм. Фызыхьха зэгурыхьэныгъэм Iэмал къывет жылагъуэ, щэнхабзэ Iэхуэхэм фи гур хэвгъэхъуэну, щхьэж зыдихьэх Iэпщ1эльапщ1агъэм зыхуэзвгъэсэну, фи уэзнышагъэр зэрыфхъумэнумкIэ фызэчэнджэщыну. Фи къару мыкIуэщIу, фи гур зэIухауэ Iуэхум фызэрызэбгъэдэтым хуэдэу адэкIи фекIуэкIыну сыныводхъуэхъу. Дэ тхуэзфIэкIымкIэ зыныфщIэдгъэкъэунщ.

«Нэхъыжьхэр» проектыр республикэм щыгъэззэщIэным, волонтёр Iуэхум зегъэужьынымкIэ зэрыхуащIым папщIэ, «Урысей зэкъуэт» партым и щIыналъэ къудамэм къыбгъэдэкI фIыщIэ тхыгъэхэр зэхуэсым щратащ «Серебряное волонтёрство» зэгучхьэныгъэм хэт нэхъыжьхэм.

«Анна» валеологие клубым и унафэщI Фатеевэ Юлие къызэхуэсахэр щыгъуазэ ищIащ зэгучхьэныгъэм и лэжьыгъэм. Абы зэрыжиIамкIэ, Iуэхущ1аплэм щызэхуэс бзыльхугъэхэр волонтёр Iуэхуми хэтщ, уэрэд жыIэныкIэ дерсхэм йокIуалIэ, я узыншагъэр ирагъэгъэфIэкIуэн мурадкIэ, скандинав къэкIухьыкIэр, гимнастикэр, нэгъуэщIхэри къыхуэзрагъэпэщ. КъищынэмыщIауэ, Iэрыкl хьэпшыпхэр зэращIым зэхуагъасэ. Нэхъыжьхэр усэхэм гъэхуауэ къыщIоджэ Налшык къалэм и Къэбэрдей уэрамым лъэс лъагъуэ иIэм дежи. Куэд дэмыкIыу абы хэтхэм езыхэм я IэкIэ хадыкIа сурэтхэм я гъэлъэгъуэныгъэ КъБР-м и Лъэпкъ музейм щекIуэкIынущ. ЖаIам и щыхьэту, зэхуэсым хэтахэм я гукъыдэжыр къаIэту пшыхь дахэ ягъэхьэзырат нэхъыжьхэм.

БАГЪЭТЫР Луизэ.
Сурэтхэр **Къарей Элинэ** *трихащ.*

ЦIыхухэм я тыншыпIэм хуэщIауэ

Прохладнэ районым хыхьэ Янтарнэ къуажэм дэт амбулаторэр зэраухуэрэ иджы ягъэзэпэщыжынымкIэ Iуэхуэр щрагъэкIуэкIыу аращ. КЪБР-м узыншагъэр хъумэнымкIэ и министр Къалэбатэ Рустам медицинэ Iуэхущ1аплэм къыщрахьожьа лэжьыгъэхэр зэрагъэзащIэм зыщигъэгъуэзащ.

Зы къату щыт амбулаторэр унэр 1962 гъэм яухуауэ щытащ, абы медицинэ дэIепыкъунэгъэ щагъуэт къуажэм дэс цIыху 2300-м, абыхэм ящыщу 500-р сабийщ.

Зэгъэпэщыжынигъэхэм хыхьэу зэрахъуэкIащ Iуэхущ1аплэр зэрагъэпэлъ, абы псы зэрекIуалIэ бжьамийхэр, уэздыгъэ кIапсэхэр, бжэ-щхьэгъубжэ блыпкъэхэр хагъэуващ. Мы зэманым ухуакIуэхэм пэщ кIуэцIхэр зэрахьэн, унащхьэр зэхъуэкIын, унэ щIыбыр къэгъэщIэрэщIэжьын щIадзащ.

Илъэгъуэхэм япкъ иткIэ, министрым Iэщ1агъэлIхэм пщэрылъ зыбжанэ ящиущIащ. Апхуэдэу гулъытэ зыхуэщIыпхъэхэм ящыщу къыхирэщащ Iуэхутхьэбзэ хуэныкъуэ цIыхухэм я тыншыпIэм тещIыхьауэ медицинэ пэшхэр зэхагъэщхьэхукIыну, сымаджхэр зэтримыхьэу зэрызэблагъэкIынури Iуэхум къыхалъытэну.

Лэжьыгъэхэр ирагъэкIуэкI «Уэныншагъэр хъумэн» лъэпкъ проектым «ЦIыхуэхэм япэ медицинэ дэIепыкъунэгъэхэр щрат Iуэхущ1аплэхэр къэгъэщIэрэщIэжьын» и щIыналъэ программэм ипкъ иткIэ. Зэгъэпэщыжынигъэхэр зэфIагъэкIынущ мы илъэсым и кIэм ирихьэлIэу.

ЩХЬЭЩЭМЫЩI Из э.

Мылъкум къыхохъуэ

Къэбэрдей-Балъкъэрым Экономикэ зыужьыныгъэмкIэ и министерствэм и пресс-Iуэхущ1аплэм къызэритамкIэ, КЪБР-м и мылъку нэхъыщхьэм 2023 гъэм и щIышылэ - фокIадэ мазэхэм къриубыдэу къыхалъхьащ сом мелард 24,7-рэ. Ар проценти 10,6-кIэ нэхъыбщ, 2022 гъэм и иджы хуэдэ зэманым елъытауэ.

А МЫЛЪКУР Iэнатlэхэм тегушауэ къэбгъэльагъуэмэ, хьэпшыпэ зэхуэмыдэхэр къещIэкIыным, хъумэным процент 16,1-рэ еубыд, электрокъарукIэ, газкIэ, псы хуабэкIэ къызэгъэпэщыным, хьэуар гъэхъэбзэным - процент 13,4-рэ, хэрал Iуэху зегъэкIуэным, шынагъуэншагъэр къызэгъэпэщыным - процент 12,4-рэ.

Бжыгъэхэр къэзыта министерствэм къызэрыщыхагъэщ1амкIэ, ди экономикэм къыхалъхьэн и зиIэ Iуэхушхуэхэр ренэсансыр зи фIыгъэр сом меларди 139,8-рэ я уасэ, мыхьэнэ ин зиIэ Iуэхушхуэхэр республикэм зэрыщагъэзащIэрщ. Абыхэм лэжьапIэ Iэнатlэщ1эхэмкIэ къызэрагъэпэщ щIыху мин 11-м щIигъу.

ХЬЭЩЫКЪУЕЙ Олег.

Мэкъумэш техникэхэр къащэху

Дызэрыт илъэсым зэрыщIидзэрэ республикэм и мэкъумэшыщIэхэм техникэщIэ зэмылIужьыныгъэу 171-рэ къащэхуащ. Нэгъабэ и иджы хуэдэ зэманым къащэхуауэ щытахэм нэхъри ар 65-кIэ нэхъыбэщ.

ПСАЛЪЭМ папщIэ, тракторыщIэу 114-рэ къащэхуащ, ар 33-кIэ нэхъыбэщ нэгъабэрей бжыгъэхэм нэхъри. Гъавэр зэрыуахьж комбайну 14 къаIэрэхьащ (нэгъабэ къахуцэхуар 7 къудейщ). КъэкIыгъэхэм зэрелэжь нэгъэщI техникэу 50 къыхагъэхъуащ яIэхэм. Нэгъабэрей-хэм нэхъри ахэри 24-кIэ нэхъыбэщ.

Республикэм и мэкъумэшыщIэхэм техникэщIэхэр лизингкIэ къащэху хабзэщ. Апхуэдэ Iэмалкlэ дызэрыт илъэсым 85-рэ къахэхъуащ.

БАТОКЪУЭ Албэч.

Ди къуэш республикэхэм

Къыдихьэххэр нэхъыбэ мэхъу

АДЫГЕЙ. ***Мэзкуу къалэм и ВДНХ-м щекIуэкI «Урысей» дунейпсо выставкэм Адыгэ Республикэм щигъэлъагъуэхэмкIэ къыдихьэххэм къахэхьуэ зэрыт щ1ы. Республикэм и Iэтащхьэ КъумпIыл Мурат зэрыжиIащи, щIыналъэм абы утыку къыщрихьащ экономикэм, узыншагъэр хъумэным, спортым, мэкъумэш Iэнатlэм щIэлэ екъулIэныгъэхэр. Апхуэдэуи зыплъыхьакIуэхэм мастер-классхэр драгъэкIуэкI, щыгъуазэ ящI я щэнхабзэм, яхутопсэлъыхь къадекIуэкI хабзэхэм, ирагъэлъагъу я щIыуэпсым и дахагъэр.***

- КУЭДЫМ яфIэгъэщIэгъуэнщ Мейкъуапэ археологие щэнхабзэм и арт-объект стендыр - Адыгэйм и къэрал ныпыр къыщыгъэлъэгъуар. Ар игъэхьэзыращ и Iэдакъэщ1кI телъыджэхэмкIэ, Iэщ1эхэмрэ дыщэхэкIхэмкIэ дуней псом щыщIэрыIуэ ди лъахэгъу Еудых Iэсият, - къыхигъэщащ Адыгейм и Iэтащхьэм.

Адыгэ Республикэм и махуэр гъэлъэгъуэныгъэм дыгъэгъазэм щекIуэкIынущи, екъэжьауэ зыхуагъэхьэзыр. Абы я екъулIэныгъэхэр утыку къыщрахьэнущ, концертышхуэ ятынущ. КъумпIыл Мурат зэрыжиIащи, я республикэ дахэм зыщалпIыхьыну егъэблагъэ тхылъ яIэрыхьэну зи кIэн къикIынухэри налуэ хъунущ.

Лэжьапщ1эр зыхуэдэнур

КЪЭРЭШЕЙ-ШЭРДЖЭС. ***Республикэм и Iэтащхьэ Темрезов Рашид пщэрылъ ящищIри, дызыхьэ 2024 гъэм КъШР-м улахуэ нэхъ мащIэр я деж зэрыщыхъун хуейм тещIыхьа щIыналъэ зэгурыIуэныгъэм и проект ягъэхьэзыращ.***

А ЗЭГУРЫIУЭНЫГЪЭМ Iэ щIадзащ КъШР-м и Правительствэм и Унафэщ1 Аргъун Мурат, республикэм и Профсоюзхэм я зэгухьэныгъэм и унафэщ1 Айбазэ Раисэ, Къэрэшей-Шэрджесыи и промышленникэм, зэрырычэтыщIэхэмрэ лэжьыгъэкIэ кIыззэзыгъэпэщымрэ я зэгухьэныгъэм и президент Тамбий Iэбубэчыр сымэ.

Аращи, 2024 гъэм щIышылэм и 1-м абы къару игъэтынущ. Улахуэр сом 19 242,0-рэ хъунущ, иджыпсту щыIэм нэхъри сом мини 3-кIэ, процент 18,5-кIэ нэхъыбэнущ.

УЭРДОКЪУЭ Женя.

● Хъыбар гуапэ

Журналистхэр ягъэлъапIэ

Налшык и Къэрал концерт гъэлъэгъуапIэм щэкIуэгъуэм и 24-м щагъэпэжащ КъБР-м Лъэпкъ Iуэхуэхэмрэ жылагъуэ проектхэмкIэ и министерствэм республикэм и хъыбарегъащIэ Iэнатlэхэм я лэжьакIуэхэм папщIэ къыззригъэпэща «На исторической родине: Кабардино-Балкария - республика дружбы и согласия» зэпеуэм къыхэжаныкIа журналистхэр.

ПШЫХЬЫР иригъэкIуэкIащ КъБР-м щIыхь зиIэ и артисткэ, Щоджэнц1ыкIу Алий и цIэр зезыхьэ Къэбэрдей къэрал драмэ театрым и актрисэ КIэхумахуэ ФатIимэ.

КъБР-м лъэпкъ Iуэхуэхэмрэ жылагъуэ проектхэмкIэ и министр КIурашин Анзор хъыбарегъащIэ Iэнатlэхэм я лэжьакIуэхэм министерствэм и щIыхь тхылъхэр яритыжащ, зыпэрыт Iэнатlэм къащыхуэщхьэпэну саугъэтхэр щIигъэу.

- Хамэ къэралхэм щыпсэу ди хэкуэгъуэхэм ящыщу адэжь щIыналъэм къззыгъэзэжахэр къызэрытхэзгъажам, адрейхэми къагъэзэжыну тезыгъэгушхуэ фи лэжьыгъэхэр уасэ зимыIэщ. Аращ журналистхэм гулъытэ фхуэтщIын хуейуэ къыщIэтлъытэр. Фызыпэрыт Iэнатlэр жылагъуэр ефIэкIуэным, мамырыгъэрэ зэгурыIуэныгъэрэ илъэным адэкIи къызэрыхуэвгъэсэбэпынум шэч хэлъкъым, - жиIащ КIурашин Анзор. - Зэпеуэм фызэрыхэтам папщIэ фIыщIэ фхузощI! Ди зэхьэзэхуэхэм иджыри фи зэфIэкI фыщеплъыжыну, нэхъыбэу фыкъыхьихьэну фыкъыхудоджэ, етIанэгъи абы пытщэну ди мурадщи.

«Газетым къытехуа тхыгъэ нэхъыфI» зи Iэдакъэ къыщIэкIауэ къалъытар «Международный черкесский вестник» газетым и корреспондент Фырэ Анфисэ *(тхыгъэм и лъабжьэм щIэт сурэтыр)* (3-нэ увыпIэ), «Горянка» газетым и редактор Къарэлъашэ Алёнэ (2-нэ увыпIэ), «Адыгэ псалъэ» газетым политикэмкIэ жылагъуэмрэ лъэпкъ IуэхуэхэмкIэ и къудамэм и редактор Нэщ1эпыджэ Замирэ (1-нэ увыпIэ) сымэщ.

«Радионэтын нэхъыфIу» къыхагъэщащ Къэбэрдей-Балъкъэр Республикэм и радиом и корреспондентхэу Уэлджыр Аринэ (3-нэ увыпIэ), Жыгуэ Иннэ (2-нэ увыпIэ), Уэзрокъуэ Саният (1-нэ увыпIэ).

«Телевидэнэм нэхъыфIым» къыщыхэжаныкIащ «КЪБР-Медиа» къэрал кIэзонэ Iэхущ1аплэм и «1 КЪБР» телевидеиэм и лэжьакIуэ Жэман Мадинэ. Апхуэдэу министерствэм и фIыщIэ тхылъыр ираташ «Адыгэ псалъэ» газетым егъэжьэныгъэмкIэ и къудамэм и редактор Жыласэ Маритэ *(ищхьэкIэ тет сурэтыр)*. Жэман Мадинэ журналистхэм къабгъэдэкIыу министерствэм фIыщIэ хуищащ я лэжьыгъэм и пщIэр къызэралъытэм папщIэ.

ТЕКIУЖЬ Зарет э.
Сурэтхэр **Къарей Элинэ** *трихащ.*

● Фэеплъ

Мыужьыхыж мафІэ

Псынэр зэрыкІуэм псыкІэри ирожэ, жалэ. Лъэхъэнэ къэс езым и щхьэхуэныгъэхэр иІэжщ, абыхэм я зэфІэхьныкъо гугъуехь наІуэхэр япыщІауэ, ауэ цІыхубэм я щыІэныгъэр зэтеубгъаеи икІи унэтІыным гуэх имыІэу епхауэ. XX лІэшІыкІыгъуэм и пэщІэдаэхэр, псом хуэмыдыу 1920 - 1930 гъэхэр, жылэм дежкІэ тыншу щытауэ жыпІэфыныгъэкІи. Къэралым щекІуэкІ зэхъуэкІыныгъэхэр щІыгъэзым ещхьт: зауэмрэ-банэмрэ, зэныкъуэхъумрэ зэрыхьзэрийм къадэкІуэу, псэукІэми, гупсысэкІэми, дуней лъагъуэкІэми зыхьзолахъурт. Цыху зэхэтыкІэм псынщІэу зихъуэжыным хэлъ щымыІэми, лъэпкъ гъащІэм зэи имыгъэтыжьыну кІэрыху иІэныр зыхуэІуэ щыІэтэкІыным. Псом хуэмыдэу апхуэдэ щынагъэр ящхьщыгът лъэпкъ мащІэхэм. ЖылпІэнураци, цІыхур зыгъэгъуэзэн уэзщІакІуэ хуэныкъуэт. Мис апхуэдэ лъхъэнэщ адыгэм Щоджэнщыкіу Алий къыщыхэкІари.

ЕГЪЭЛЕЯ хэлъэныкъым Щоджэнщыкіу Алий лъэпкъым, зыхилъхьэ щымыІэу, фІыуэ апхуэдэ цІыхухэм ящысщ, жьІтІмэз. Абы и усыгъэр псэхэлъхьэжьым хуэдэт - цІыхубэм я гурыгъу-гурыщІэхэм япщэжьырт, щІэр игъэгушхуэрт, жьыр игъэгумащІт. Анэбзэм и нэхъ псалъэ Іэфі-хэмкІэ зэпыгъэувэ усэбзэр пшынальэу зэрыльэпырт, ар гукІэ зрагъащІэрти, дэнэ зэхуэси щагъэІурт. Алий къыр адыгагъэ ин зыхъэІ, гупытэшхуэ зиІэ, дэтхэнэри езым и пІэм изыгъэувэф цІыхут. Щоджэнщыкіум и усыгъэр щІыуэпсэфакІэ и зы щхьэусыгъуэт ар цІыхумкІэ гумащІуэ зэрыщытари. УсакІуэшхуэм и гущІэм кІыІкІ макъамэм ар зыхуэдэр гъуджэм хуэдэу къишьІри, цІыхубэмэ ар зыхищІэрт. Лъэпкъ литературэм и гъунэ изылъари, Іэмалыбэр хэзылъхьари, Іуэрыуатэм ижь къыщІихуами, псалъэ зэгъэпэщакІыщІэхэр кІыхэзылъхьари Алийщ. Абы и фІыщІагъэр апхуэдизкІэ инщи, нобэр кІыхьдэсым и мыкъэнэр кІуэдакъым, литературэм кІыхьыхьэр абы дежкІэ йоплъэкІ, щапхъэ зытрахьи куэд кІыхьах.

Щоджэнщыкіум и цІэр уахъэтыншэ ищІащ адыгэ псалъэр зэрызэщІитэжьыуам. Ар ящыгъуІущэрхьым, кІыщІэнэ и Іэдакъэщэхэм хужиІэкъэр кІыхьихьэр кІеГуэт щІэблэм зэрыщІэтэмрэ абыхэм кІыэзщІабыдыдэ хьугъуэфІыгъуэхэмрэ нобэрей гъащІэм зэрыпэджэжьр, ужьых зэримыІэр щІэблэм ягурыгъэІуэныщ», - жаІащ кІыэзэгъэпэщакІуэхэм.

ЩІэнІуатэр кІыщІэзэІуихьм, КъБКъУ-м и щІэныгъэ библиотекэм и унафэщІ Гериевэ Аймани кІыхьигъэщащ Щоджэнщыкіум и усэхэм я пщІэр сыт хуэдэ зэмани зэрымыкІуэдынур, гу зэІуахкІэ уабгъэдыхьэ кІуэдимэ, зэхэщІыкІым ещхьэпэн фІыгуфэб хэти кІыэзэрыхьихьфІнур. «Щоджэнщыкіу Алий и усэхэм уащыпхьащхьыкІКІэ, умыгъэщІэгъуэн пльэкІыркъым ар жьжьэ пльэуэ, куэд кІыгурыІуэу зэрыщытам. Нобэ итха фІэкІа умышІэну куэд яхэтщ абыхэм. ЩІэблэр бгъэсэнмэ, Щоджэнщыкіум и усэхэм кІэлъыплъ гупсысэхэр гъэмылІэ хьэзырщ. Ди библиотекэр нобэрей Іэзэгурыгъуэм щыІэхэтым и щхьэусыгъуэщ ар ди щІыналъэм щыпсэу лъэпкъитІым - адыгэхэмрэ балъкъэрхэмрэ - я щэнхабзэ хъмапІэу зэрыщытыр. Мыбдеж усакІуэм къыщІэна хъугъэзэфІыгъуэхэм ящыщ куэд щыдохьмэ. Сыт и уасэ, псалъэм и хьэтыркІэ, КъБР-м лъэпкъ Іуэхугъэмрэ жылагъуэ пэхуэщІэхэмкІэ и министр КІурашин Анзор тыгъэ кІуэхуищІа тхьІупы. Зи гугъу сщІар Щоджэнщыкіу Алий 1935 гъэм къыдагъэкІа и усэ зэхуэдэхэр. Ар адыгэ тхэпкъыльэр латин хьэрфхэм щытетым дунейм къытехьащ, ауэ, нэхъыщхьэраци, ешы усакІуэм и щІэинхэм ящыщщ. Нобэ а тхьІыпр КъБКъУ-м и тхьилъ гъуэтыгъуейхэм я фондым хэлъу дохьумэ. ЖыпІэнураци, ди зэІуэІэр усакІуэм хуэдІэ щІэм хэзыгъахьэу, ар лъэпкъ щэнхабзэмрэ щІэжьм дежкІэ мыхьэнэшхуэ зиІэ ЗыапІэныгъэу зэрыщытым иджыри зэ щІыхьэт техъуэ Іуэхугъуэщ. Зэхуэсым и фІагъ ин кІыэзэрыкІуэнум щэн кІыятесхъэрклым», - жаІащ Гериевэ Аймани.

ЗэІущІэм кІыщыщІэсэлъахэм Іуэхугъуэ гъащІэгъуэнхэр утыкум кІрахьащ. Апхуэдэу куэдым гъэщІэгъуэн кІащхьхъуащ КъБР-м и радиом и унафэщІ, УФ и ТхакІуэхэм я зэгухьнэныгъэм хэт Мэремкьуэ Ларисэ и къэпсэлъэныгъэр. Ар зэухуэт бепуус тхакІуэ Гаврилович Владимир «Сэри цІыхум сыкъилъхуащ» зыфІицІа драмэ повестым. Тхыгъэр адыгэбзэкІэ зэзыдзэкІа Мэремкьуэ Ларисэ и псалъэм кІыщІихигъэщащ хамэщІым усакІуэм кІыщІыхуащІ кІыхьэнэр зэрыгъуэнэшэр, Белоруссиер зэрыгъэнэшэр, Белоруссиер зэрыгъэхьакІуэхэм къаІэщІэкьыбыдыдэ хьугъуэфІыгъуэхэмрэ нобэрей гъащІэм зэрыпэджэжьр, ужьых зэримыІэр щІэблэм ягурыгъэІуэныщ», - жаІащ кІыэзэгъэпэщакІуэхэм.

ЩІэнІуатэр кІыщІэзэІуихьм, КъБКъУ-м и щІэныгъэ библиотекэм и унафэщІ Гериевэ Аймани кІыхьигъэщащ Щоджэнщыкіум и усэхэм я пщІэр сыт хуэдэ зэмани зэрымыкІуэдынур, гу зэІуахкІэ уабгъэдыхьэ кІуэдимэ, зэхэщІыкІым ещхьэпэн фІыгуфэб хэти кІыэзэрыхьихьфІнур. «Щоджэнщыкіу Алий и усэхэм уащыпхьащхьыкІКІэ, умыгъэщІэгъуэн пльэкІыркъым ар жьжьэ пльэуэ, жылагъуэ лэжьакІуэхэр, курыт щІэныгъэ щрагъэгъуэт Іуэхугъапізхэм адыгэбзэмрэ литературэмкІэ я егъэджакІуэхэр, аспирантхэр, магистрантхэр.

КьыззгъэпэщакІуэхэм кІыэзэрыхгъэщамкІэ, зэІущІэм и кІалэн нэхъыщхьэр Щоджэнщыкіум и кІалэныгъэм кІыщІэкІа тхыгъэхэм щІэбгъэІуныгъэ хэха хуегъэщІынырщ икІи егъэджэныгъэ. «Зым дежкІи щэхуекъым иужьрей илъэс 10щІыбыр-щІым цІыхум и дуней лъагъуэкІэм фІыуэ зэрызихьуэжар, дуней къэхуэгъэхэм хуаІэ щытыкІэри нэгъуэщІ зэрыхъуэр. Ар теухуащ литературэмри. Зэгуэр мыхьэнэшхуэ зиІэу кІалъытэу щыта тхыгъэхэр нобэ литературэм и тхьідэм щыщ хъужащ, утыку кІыпхьэнкІэ Іэмал зимыІэ нэгъуэщІ тхыгъэхэм пщІэ хуащІу, гулъытэ яГуэту хуежьащ. Абыхэм кІащхьэщокІ Щоджэнщыкіум и Іэдакъэщэхэр, псом япэрауэ, и бзэр щапхъэ зэрыщытымкІэ, етІуанэрауэ, псыпэхэщу лъэпкъым зэрИамкІэ. Адыгэ литературэм и классикым и усэхэм нэгъуэщІынэкІэ ухэплъэныр, бгъэдыхьэкІщІэхэр кІахуэгъуэтынкІ зэманым кІыигъэуВ Іуэхугъуэщ. ЗэІущІэри ираащ зыгтеухуар - дахагъэр, кІабзагъэр, цІыхуэгъэр усакІуэм кІыэзэрищтэмрэ абыхэм кІыэзщІабыдыдэ хьугъуэфІыгъуэхэмрэ нобэрей гъащІэм зэрыпэджэжьр, ужьых зэримыІэр щІэблэм ягурыгъэІуэныщ», - жаІащ кІыэзэгъэпэщакІуэхэм.

ЩІэнІуатэр кІыщІэзэІуихьм, КъБКъУ-м и щІэныгъэ библиотекэм и унафэщІ Гериевэ Аймани кІыхьигъэщащ Щоджэнщыкіум и усэхэм я пщІэр сыт хуэдэ зэмани зэрымыкІуэдынур, гу зэІуахкІэ уабгъэдыхьэ кІуэдимэ, зэхэщІыкІым ещхьэпэн фІыгуфэб хэти кІыэзэрыхьихьфІнур. «Щоджэнщыкіу Алий и усэхэм уащыпхьащхьыкІКІэ, умыгъэщІэгъуэн пльэкІыркъым ар жьжьэ пльэуэ, куэд кІыгурыІуэу зэрыщытам. Нобэ итха фІэкІа умышІэну куэд яхэтщ абыхэм. ЩІэблэр бгъэсэнмэ, Щоджэнщыкіум и усэхэм кІэлъыплъ гупсысэхэр гъэмылІэ хьэзырщ. Ди библиотекэр нобэрей Іэзэгурыгъуэм щыІэхэтым и щхьэусыгъуэщ ар ди щІыналъэм щыпсэу лъэпкъитІым - адыгэхэмрэ балъкъэрхэмрэ - я щэнхабзэ хъмапІэу зэрыщытыр. Мыбдеж усакІуэм къыщІэна хъугъэзэфІыгъуэхэм ящыщ куэд щыдохьмэ. Сыт и уасэ, псалъэм и хьэтыркІэ, КъБР-м лъэпкъ Іуэхугъэмрэ жылагъуэ пэхуэщІэхэмкІэ и министр КІурашин Анзор тыгъэ кІуэхуищІа тхьІупы. Зи гугъу сщІар Щоджэнщыкіу Алий 1935 гъэм къыдагъэкІа и усэ зэхуэдэхэр. Ар адыгэ тхэпкъыльэр латин хьэрфхэм щытетым дунейм къытехьащ, ауэ, нэхъыщхьэраци, ешы усакІуэм и щІэинхэм ящыщщ. Нобэ а тхьІыпр КъБКъУ-м и тхьилъ гъуэтыгъуейхэм я фондым хэлъу дохьумэ. ЖыпІэнураци, ди зэІуэІэр усакІуэм хуэдІэ щІэм хэзыгъахьэу, ар лъэпкъ щэнхабзэмрэ щІэжьм дежкІэ мыхьэнэшхуэ зиІэ ЗыапІэныгъэу зэрыщытым иджыри зэ щІыхьэт техъуэ Іуэхугъуэщ. Зэхуэсым и фІагъ ин кІыэзэрыкІуэнум щэн кІыятесхъэрклым», - жаІащ Гериевэ Аймани.

ЗэІущІэм кІыщІэпсэлъахэм Іуэхугъуэ гъащІэгъуэнхэр утыкум кІрахьащ. Апхуэдэу куэдым гъэщІэгъуэн кІащхьхъуащ КъБР-м и радиом и унафэщІ, УФ и ТхакІуэхэм я зэгухьнэныгъэм хэт Мэремкьуэ Ларисэ и къэпсэлъэныгъэр. Ар зэухуэт бепуус тхакІуэ Гаврилович Владимир «Сэри цІыхум сыкъилъхуащ» зыфІицІа драмэ повестым. Тхыгъэр адыгэбзэкІэ зэзыдзэкІа Мэремкьуэ Ларисэ и псалъэм кІыщІихигъэщащ хамэщІым усакІуэм кІыщІыхуащІ кІыхьэнэр зэрыгъуэнэшэр, Белоруссиер зэрыгъэнэшэр, Белоруссиер зэрыгъэхьакІуэхэм къаІэщІэкьыбыдыдэ хьугъуэфІыгъуэхэмрэ нобэрей гъащІэм зэрыпэджэжьр, ужьых зэримыІэр щІэблэм ягурыгъэІуэныщ», - жаІащ кІыэзэгъэпэщакІуэхэм.

ЩІэнІуатэр кІыщІэзэІуихьм, КъБКъУ-м и щІэныгъэ библиотекэм и унафэщІ Гериевэ Аймани кІыхьигъэщащ Щоджэнщыкіум и усэхэм я пщІэр сыт хуэдэ зэмани зэрымыкІуэдынур, гу зэІуахкІэ уабгъэдыхьэ кІуэдимэ, зэхэщІыкІым ещхьэпэн фІыгуфэб хэти кІыэзэрыхьихьфІнур. «Щоджэнщыкіу Алий и усэхэм уащыпхьащхьыкІКІэ, умыгъэщІэгъуэн пльэкІыркъым ар жьжьэ пльэуэ, куэд кІыгурыІуэу зэрыщытам. Нобэ итха фІэкІа умышІэну куэд яхэтщ абыхэм. ЩІэблэр бгъэсэнмэ, Щоджэнщыкіум и усэхэм кІэлъыплъ гупсысэхэр гъэмылІэ хьэзырщ. Ди библиотекэр нобэрей Іэзэгурыгъуэм щыІэхэтым и щхьэусыгъуэщ ар ди щІыналъэм щыпсэу лъэпкъитІым - адыгэхэмрэ балъкъэрхэмрэ - я щэнхабзэ хъмапІэу зэрыщытыр. Мыбдеж усакІуэм къыщІэна хъугъэзэфІыгъуэхэм ящыщ куэд щыдохьмэ. Сыт и уасэ, псалъэм и хьэтыркІэ, КъБР-м лъэпкъ Іуэхугъэмрэ жылагъуэ пэхуэщІэхэмкІэ и министр КІурашин Анзор тыгъэ кІуэхуищІа тхьІупы. Зи гугъу сщІар Щоджэнщыкіу Алий 1935 гъэм къыдагъэкІа и усэ зэхуэдэхэр. Ар адыгэ тхэпкъыльэр латин хьэрфхэм щытетым дунейм къытехьащ, ауэ, нэхъыщхьэраци, ешы усакІуэм и щІэинхэм ящыщщ. Нобэ а тхьІыпр КъБКъУ-м и тхьилъ гъуэтыгъуейхэм я фондым хэлъу дохьумэ. ЖыпІэнурацИ, ди зэІуэІэр усакІуэм кІыІкІ макъамэм ар зыхуэдэр гъуджэм хуэдэу кІыишьІри, цІыхубэмэ ар зыхищІэрт. Лъэпкъ литературэм и гъунэ изылъари, Іэмалыбэр хэзылъхьари, Іуэрыуатэм ижь къыщІихуами, псалъэ зэгъэпэщакІыщІэхэр кІыхэзылъхьари Алийщ. Абы и фІыщІагъэр апхуэдизкІэ инщи, нобэр кІыхьдэсым и мыкъэнэр кІуэдакъым, литературэм кІыхьыхьэр абы дежкІэ йоплъэкІ, щапхъэ зытрахьи куэд кІыхах.

Щоджэнщыкіум и цІэр уахъэтыншэ ищІащ адыгэ псалъэр зэрызэщІитэжьыуам. Ар ящыгъуІущэрхьым, кІыщІэнэ и Іэдакъэщэхэр хужиІэкъэр кІыхьихьэр кІеГуэт щІэблэм ягурыгъэІуэныщ. ЩІэблэр кІыхьдэсым и мыкъэнэр кІуэдакъым, зэхэщІыкІым ещхьэпэн фІыгуфэб хэти кІыэзэрыхьихьфІнур. «Щоджэнщыкіу Алий и усэхэм уащыпхьащхьыкІКІэ, умыгъэщІэгъуэн пльэкІыркъым ар жьжьэ пльэуэ, куэд кІыгурыІуэу зэрыщытам. Нобэ итха фІэкІа умышІэну куэд яхэтщ абыхэм. ЩІэблэр бгъэсэнмэ, Щоджэнщыкіум и усэхэм кІэлъыплъ гупсысэхэр гъэмылІэ хьэзырщ. Ди библиотекэр нобэрей Іэзэгурыгъуэм щыІэхэтым и щхьэусыгъуэщ ар ди щІыналъэм щыпсэу лъэпкъитІым - адыгэхэмрэ балъкъэрхэмрэ - я щэнхабзэ хъмапІэу зэрыщытыр. Мыбдеж усакІуэм къыщІэна хъугъэзэфІыгъуэхэм ящыщ куэд щыдохьмэ. Сыт и уасэ, псалъэм и хьэтыркІэ, КъБР-м лъэпкъ Іуэхугъэмрэ жылагъуэ пэхуэщІэхэмкІэ и министр КІурашин Анзор тыгъэ кІуэхуищІа тхьІупы. Зи гугъу сщІар Щоджэнщыкіу Алий 1935 гъэм къыдагъэкІа и усэ зэхуэдэхэр. Ар адыгэ тхэпкъыльэр латин хьэрфхэм щытетым дунейм къытехьащ, ауэ, нэхъыщхьэраци, ешы усакІуэм и щІэинхэм ящыщщ. Нобэ а тхьІыпр КъБКъУ-м и тхьилъ гъуэтыгъуейхэм я фондым хэлъу дохьумэ. ЖыпІэнурацИ, ди зэІуэІэр усакІуэм кІыІкІ макъамэм ар зыхуэдэр гъуджэм хуэдэу кІыишьІри, цІыхубэмэ ар зыхищІэрт. Лъэпкъ литературэм и гъунэ изылъари, Іэмалыбэр хэзылъхьари, Іуэрыуатэм ижь къыщІихуами, псалъэ зэгъэпэщакІыщІэхэр кІыхэзылъхьари Алийщ. Абы и фІыщІагъэр апхуэдизкІэ инщи, нобэр кІыхьдэсым и мыкъэнэр кІуэдакъым, литературэм кІыхьыхьэр абы дежкІэ йоплъэкІ, щапхъэ зытрахьи куэд кІыхах.

Щоджэнщыкіум и цІэр уахъэтыншэ ищІащ адыгэ псалъэр зэрызэщІитэжьыуам. Ар ящыгъуІущэрхьым, кІыщІэнэ и Іэдакъэщэхэр хужиІэкъэр кІыхьихьэр кІеГуэт щІэблэм ягурыгъэІуэныщ. ЩІэблэр кІыхьдэсым и мыкъэнэр кІуэдакъым, зэхэщІыкІым ещхьэпэн фІыгуфэб хэти кІыэзэрыхьихьфІнур. «Щоджэнщыкіу Алий и усэхэм уащыпхьащхьыкІКІэ, умыгъэщІэгъуэн пльэкІыркъым ар жьжьэ пльэуэ, куэд кІыгурыІуэу зэрыщытам. Нобэ итха фІэкІа умышІэну куэд яхэтщ абыхэм. ЩІэблэр бгъэсэнмэ, Щоджэнщыкіум и усэхэм кІэлъыплъ гупсысэхэр гъэмылІэ хьэзырщ. Ди библиотекэр нобэрей Іэзэгурыгъуэм щыІэхэтым и щхьэусыгъуэщ ар ди щІыналъэм щыпсэу лъэпкъитІым - адыгэхэмрэ балъкъэрхэмрэ - я щэнхабзэ хъмапІэу зэрыщытыр. Мыбдеж усакІуэм къыщІэна хъугъэзэфІыгъуэхэм ящыщ куэд щыдохьмэ. Сыт и уасэ, псалъэм и хьэтыркІэ, КъБР-м лъэпкъ Іуэхугъэмрэ жылагъуэ пэхуэщІэхэмкІэ и министр КІурашин Анзор тыгъэ кІуэхуищІа тхьІупы. Зи гугъу сщІар Щоджэнщыкіу Алий 1935 гъэм къыдагъэкІа и усэ зэхуэдэхэр. Ар адыгэ тхэпкъыльэр латин хьэрфхэм щытетым дунейм къытехьащ, ауэ, нэхъыщхьэрацИ

Зэкъуэтыныгъэм телажьэ зэгухьэныгъэ

Къэбэрдей-Балъкъэрым и муслъымэнхэм я Iуэхущ1апIэм хъыбар къызэрыдигъащIэмкIэ, щэкIуэгъуэм и 15-м Шэшэн Республикэм и щыхьэр Грозный къалэм щекIуэкIащ «Фl1эщхъуныгъэм къыхуеджэныгъэ пэнжжэм ущехъумэ» зыфIаща щIэныгъэ конференц.

ЗЭХУЭСЫР ирихьэлащ Кавказ Ищхъэрэм ис муслъымэнхэм я зэзыгъэуIу центрыр илъэс 25-рэ зэрырикъуам. КъБР-м икIа гупым я унафэщIу щыта муфтий Дзасэжь Хьэзрэталий-хьэжы зэхуэсым къыщыпсэлъащ: «Нобэ зи илъэс 25-р дгъэлъапIэ, Кавказ Ищхъэрэм ис муслъымэнхэм я зэзыгъэуIу центрым хуэзфIэкIахэр къэтпщытэжу араща, жыIапхъэщ ар фIэщхъуныгъэ зыбгъэдэлъу кавказ щIыналъэм щыпсэухэр зэкъуэзэныгъэува зэгухьэныгъэ щхьэпэ зэрыхъуар. Дэ тщыгъупщакъым ар шэшэн лъэпкъым и къуэ пэж, жэнэткIэ Алыхьым игъэгуфIэн Кадыровым Ахьмэт и фIыгъэкIэ зэрызэфIагъэувауэ щытари. Ди унафэщI, ди къуэш нэхъыжь Бердиев Исмэхьил-хьэжы и унафэм щIэт зэгухьэныгъэр илъэс 25-кIэ пхиша гъуэгум дяпэкIи зэрытемыкIынур хьэкъщи, Алыхьталэм солъэIу ар къэкIуэну зэманми Iуэхуфl1экъэр длэжьынымкIэ щIэгъэкъуэн къытхуэхъуну».

ис муслъымэнхэм я зэзыгъэуIу центрым хуэзфIэкIахэр къэтпщытэжу араща, жыIапхъэщ ар фIэщхъуныгъэ зыбгъэдэлъу кавказ щIыналъэм щыпсэухэр зэкъуэзэныгъэува зэгухьэныгъэ щхьэпэ зэрыхъуар. Дэ тщыгъупщакъым ар шэшэн лъэпкъым и къуэ пэж, жэнэткIэ Алыхьым игъэгуфIэн Кадыровым Ахьмэт и фIыгъэкIэ зэрызэфIагъэувауэ щытари. Ди унафэщI, ди къуэш нэхъыжь Бердиев Исмэхьил-хьэжы и унафэм щIэт зэгухьэныгъэр илъэс 25-кIэ пхиша гъуэгум дяпэкIи зэрытемыкIынур хьэкъщи, Алыхьталэм солъэIу ар къэкIуэну зэманми Iуэхуфl1экъэр длэжьынымкIэ щIэгъэкъуэн къытхуэхъуну».

Къэбэрдей-Балъкъэрым и муслъымэнхэм я Iуэхущ1апIэм хъыбар къызэрыдигъащIэмкIэ, щэкIуэгъуэм и 15-м Шэшэн Республикэм и щыхьэр Грозный къалэм щекIуэкIащ «Фl1эщхъуныгъэм къыхуеджэныгъэ пэнжжэм ущехъумэ» зыфIаща щIэныгъэ конференц.

Щlэныгъэлlыр лъэпкъым и дамэщ

Алыхьталэм и нэфI лъэпкъым зэрыщыхуар къэрипщIэну зы нэщэнэ щыIэщ: щIэныгъэм хуэщIахэр нэхъыбэ мэхъу. Кавказ Ищхъэрэ ислъам университетым и егъэджакIуэ нэхъыжь, «Мансур» мэжджытым и Iимам Щхьэнокъуэ Анзор щэрихьэт щIэныгъэхэмкIэ доктор зэрыхъуа хъыбарым щымыгуфыкIа, зи щхьэ лъагэу зримыгъэIэта цIыху куэд кьинжэ къыщIэкIынкъым мы махуэхэм ди республикэм.

ИОРДАНИЕМ и щыхьэр Амман къалэм Iустаз Анзор щыпхигъэкIа диссертацэр теухуат Кавказ Ищхъэрэм XIX лIэщIыгъуэм щегъэжьауэ дызэрыт зэманым нэс муслъымэн щIэныгъэм зэрызыщиужьам. Iустаз Анзор дохьэхъу и щIэныгъэм и хъер и щхьэкIи, и унагъэкIи къэкIыну. Къэбэрдей-Балъкъэр жылагъуэри Алыхьым хьэлимышIэ димыщIкIэ.

Зэман гуГуум гур зыIэтыф псалъэкIэ утыку кьихьэфахэм ящщ Щхьэныкъуэ Анзор. КъуэкIыпIэ Гъунэгъум щыпсэу муслъымэнхэм къатехьэ лейм дызэрыхущытынымрэ нобэрей щытыкIэм арэзы дыкъызэримыщIым ди лъэр щIедгъэх зэрымыхъунымрэ щIэныгъэлIыр щытепсэлъыхьа и хьутIбэм щыщ пычыгъэмкIэ дывдзэгуэшэнхр тфIэигъуэщ.

- Тенджвэ куум кхъухь тетщ. А кхъухьым зыгуэр къыщыщIамэ, ар щIилъэфэнкIэ шынагъуэ щыIэмэ, сыт тенджвэ Iуфэм Iут цIыху Iэпщlанэлъэпщlанэхэм, зи Iэмалхэр мащIэхэм абы хуащIэфынур? «Ситхьэлэнуми, сыхьыхэнущ», - жыIэнри губзыгъэ ба? «Сыхьыхьэмэ, сыщIтхьэлэнукIэ, сыхэмыхьэу мыбдежым псы Iуфэм зыщытезгъэунщ, сыщыщджэгунщ», - жыIэнри захуагъэ? «Иджыпсту салъэмыIэсыфми, пщдэй салъэIэсыфын хуэдэу, е мыбыхэм садэмыIэпыкъуфми, пщдэй апхуэдэ утыку нэгъуэщI ихуэмэ, сыхуэщхэпэфын хуэдэу зызгъэхьэзырынщ», - жыIэныр аракъэ Алыхьталэр зыхуэфри закъыл къабзэм укъызыхуриджри? Алыхьышхэм щыжеIэ КъурIэн лъапIэм: «Яжеlэ абыхэм: влэжь фи лэжьыгъэри, ялъагъунщ ар Алыхьми, Алыхьым и лIыкIуэми, муIминхэми. ИужькIэ щэхури нахуэри зыщIэм и деж вгъэзэжынщи, влэжьам и мыхьэнэр флъагъужынщ, къыпэкIуэ псапэри къыкфIэрыхьэжынщ». Зыгуэр пхуэзфIэмыкIмэ, абы уигъэщхьэжагъуэу, адрей пхуэзфIэкIыр къэбгъэнэн хуейкъым. Абы нэхьрэ нэхъ Iеижращи, зыгуэр пхуэзфIэмыкIмэ, гуэныхь къэпсы, тегъэуIп, джэгуп1э улъыхъуэу удэувэж хъунуаращ зыхуеихэр. Уи Iэр ебдзыхьжыну, зыри уримыщIысу, пщIэми зыри къимыкIыу кьипщигъэхъуу, гуэныхьым уригъэтхьэлэну, езым къыщыщIам ещхьу. Нобэ муслъымэнэм куэд яшэч, лей куэди къатохьэ. Ауэ ар нобэ кьежьауэ нобэ иухыну, зыуХынури дэрауэ къыпщыхъуж хъунукъым. Къыпщыхъужми, ди тхьщIэр зэпищыкIынурэ, гугъи димыIэжу дыкъызэхэнэнущ. ЩыIэжкъым муслъымэнхэр псори зы зэрыгъуэу, зы унафэм щIэту щыщыта зэманыр. ЩIым и Гъунэм дежь зы муслъымэным лей къыщытехьэмэ, щыIэпэ ягъэсыу муслъымэнымдзэр къыщысу щытар. Нобэ муслъымэнхэр зэбгрыдза хъуащ, къэрал цIыкIу-цIыкIу загъэушащ е ягъушащ, я муслъымэныгъэмэ фIыуэ кIэрыхуащ, зыр адрейм хущытын зэрыхуейми икъукIэ зихъэжащ. Абы хэлъхьэж я зэхуаку дэлъ зэгурымыIуэныгъэ къомыр, суннитрэ шииту зэригуэшыр, адэкIэ суннитхэм зэрызагуэшыжыр, я зыгуэшыным политикэ куэдрэ щхьэзыфIэфIыныгъэрэ къызэрыхэзэрыхьжыр. А псом иужькIэ догъэщIагъуэ иджыри муслъымэн куэд дунейм зэрытетыр, я гур адрей муслъымэнхэм щхьэкIэ уэру, сыт хуэдэ щытыкIэ яIэу щытми, абыхэм ядэувыну хьэзыр.

Апхуэдэ гу къабзэ-псэ къабзэхэращ гуГъэ къыдзэзытыжри, муслъымэнхэм я къэкIуэнур нэхуу къытщызыгъэхъури.

Пэжращи, цIыху къэскIэ езым хуэзфIэкIынур къыгурыIуэжу, нэхъ зыхэзэгъэнури зэхиГэкIыжу, и гъащIэр абы тринухуатэмэ, а лъэныкъуэр иригъэфIакIуэу псэуатэмэ, апхуэдэу декIуэкIатэмэ, абы нэхърэ нэхъыфI нобэ тхуэлэжьынутэкъым. Ауэ дэ ди зэхэтыкIэр апхуэдэкъым. Дэ тщыщ куэд зэгъуэсу зы лъэныкъуэмкIэ дыщIопхъуэ, ар мыхъумэ, аргуэру зэгъуэсу нэгъуэщIыпIэкIэ дожэ, ауэ, икIэм-икIэжым, зыми дыщымыщу дыкъыщIокIыж. Е дин щIэныгъэм дохъуапсэри, куэд дин щIэныгъэпI дахъуну дыкъуейуэ дожьэ, кьыттехьэпъэмэ, дыкъокIуэтыжри, дин щIэныгъэми дунейм щIэныгъэми дыщымыщу дыкъонэж, а зэдгъэщIа машIэмкIэ зыщ адрейм депыджу дызэхэсщ. Сату Iуэхум ехьэлIауэ къащти, апхуэдэ дыщIэщ. Зыгуэрым зыгуэр къехъуIауэ зэхэтхмэ, хэзэгъэнури хэмызэгъэнури абы дыохьэ, дызэхьыхьар зэIыдощIэ, дэри дыкъызэIещIэри, зыр зым дыкуКIэщIэпIыжу, дыхуэпсэлъэжу дызэхоувэж.

Ауэ муслъымэн Iымэтыр хъерыншэ зэи хъунукъым. Щапхъэ дахэ зыгъэлъэгъуэфхэр дIiщ икIи сытым дежи диIэнущ. Нобэ зэхэтхар Алыхьталэм сэбэн тхуищI. Алыхь ину псори зи Iэмыщ1э илъым, зи унафэм зыри щIэмыкIыфынум зыхудогъаззри, дольэIу ди къуэш муслъымэнхэу лей къъзэтехьэхэм жьауэ яхуэхъуну, я гущIэгъуэм химыныну, я насыпыр тригъэкIуэну, я хъыбарыфI зэхьдигъэхыну.

Къэбэрдей-Балъкъэрым и муслъымэнхэм я Iуэхущ1апIэм хъыбар къызэрыдигъащIэмкIэ, щэкIуэгъуэм и 15-м Шэшэн Республикэм и щыхьэр Грозный къалэм щекIуэкIащ «Фl1эщхъуныгъэм къыхуеджэныгъэ пэнжжэм ущехъумэ» зыфIаща щIэныгъэ конференц.

ЗЭХУЭСЫР ирихьэлащ Кавказ Ищхъэрэм ис муслъымэнхэм я зэзыгъэуIу центрыр илъэс 25-рэ зэрырикъуам. КъБР-м икIа гупым я унафэщI щыта муфтий Дзасэжь Хьэзрэталий-хьэжы зэхуэсым къыщыпсэлъащ: «Нобэ зи илъэс 25-р дгъэлъапIэ, Кавказ Ищхъэрэм ис муслъымэнхэм я зэзыгъэуIу центрым хуэзфIэкIахэр къэтпщытэжу араща, жыIапхъэщ ар фIэщхъуныгъэ зыбгъэдэлъу кавказ щIыналъэм щыпсэухэр зэкъуэзэныгъэува зэгухьэныгъэ щхьэпэ зэрыхъуар. Дэ тщыгъупщакъым ар шэшэн лъэпкъым и къуэ пэж, жэнэткIэ Алыхьым игъэгуфIэн Кадыровым Ахьмэт и фIыгъэкIэ зэрызэфIагъэувауэ щытари. Ди унафэщI, ди къуэш нэхъыжь Бердиев Исмэхьил-хьэжы и унафэм щIэт зэгухьэныгъэр илъэс 25-кIэ пхиша гъуэгум дяпэкIи зэрытемыкIынур хьэкъщи, Алыхьталэм солъэIу ар къэкIуэну зэманми Iуэхуфl1экъэр длэжьынымкIэ щIэгъэкъуэн къытхуэхъуну».

ЩОДЖЭНЦIЫКIУ Нурий

* * *

Фи псэм и нур хуабэр нэхьри къыгъэщIэфщIэ,
Муслъымэнхэ, псори быдэу фыгъэкъуэт.
ДадэвгъэIэпыкъуи гуэныхьлы къытфIэщIхэм,
Тхьэщхуэм и нур къабзэр я псэм евгъэгъуэт.
ФIыщIэ хуэщI Алыхьым, муслъымэн гуащIафIэ,
Зэрыпхуэфlэкlкlэ фIыгъуэм тхущIэлъэIу.
Зэман зэрызехьэм къимыхьыну мафIэ,
Уи нэмэз уахътыкIэ щIыхьщыхьф бIыгъэIу.
Псоми ди тхьэлъэIуэхэр тхэтлъхьэфу щытмэ,
Ди псэхэр зы хъунщи, дыкъратгъэлъынщ.
ТхьэмышцIагъэ гуэрым дыкъежьу, дыIутым,
Ди къару зэхэлъыр абыи пэлъэщынщ.
Тхупщынщ щIыху гъащIэм псори Къэзыгъэщ1ым,
ЩIыхур нигъэсыну къызыхунгъэщIам,
Къару фIыщIэ щхэуу щыIэм дапэIэщIэу,
ДыщигъэгуфIыкIыу щIэблэ къытхуэпщIам.

Зуннун и ущиехэр

Мисрий Зуннун и цIэу дин щIэныгъэлIышхуэ псэуащ, телъыджэ куэд дальэгъуауэ, псалъэ зэрыгъэхэр къызэринэкIауэ.

ДУНЕЯГЪЭМ уи щIыб хуэбгъаззу, Алыхьталэм зептыным сыт щхьэусыгъуэ хуэхъуар, жалэри еупщIат Зуннун. Жэуап къаритащ: «Гъэгу сытету сыкIуэрэ пэт, сешри зызгъэпсэхуну сытIысати, сыГурихащ махуэ гуэрым. Он нэр къыщызэтесхым, спэмыжьжьэу и абгъуэм къихуа бзу цIыкIу къэсолъэгъуащ. Еплъын сымыухыцIрэ, асыхьэтым бзу цIыкIым и бгъум дежь щIыр щызэгъэкIри, шейщIэт цIыкIуитI къэхутащ. Зым кунжут жылэ илът, адрейм псы итт. Бзу цIыкIым жылэхэр ишхри, псыи трифыкIыжащ. Абы иужькIэ Алыхьталэм фIэкIа, зыри къысфIэIуэхужакъым».

ЦIыхум и ахърэт гъэгугур зыльхъэ щхьэусыгъуэхэр хы мэхъу, - жиIэрт Зуннун. 1) Псапэ щIэным зэремылIалIэр. 2) ШейтIаным и чэнджэщхэм зэредаIуэр. 3) ЛIэныгъэр цIыхум и лъэмбым зэримыкIыр зэрыщыгъупщэр. 4) Псэ зыIут псори арэзы кIи, Iуэхущ1афэкIи, унаущIкIэрэ Алыхьым арэзы зыхуущIыным зэрелъэпауэр. 5) Бегъымбар лъапIэу щ1алатрэ сэламымрэ зэхамрэ абы и щхьабзэхэмрэ зытета гъэгум техьарэ пэт, и хъуэпсапIэхэр кьытекIуэу абы зэрытегъуэщIыкIыжыр. 6) Хьэлимышхуэхэм фIыуэ ядильэгъуар зыщигъэгъупщэу, езыр зэрыщхьэхынэр абыхэм зэратрильхьэр.

Зуннун жиIахэм щыщ:

- Тобэ хъэпхьыжар пэжмэ, гуэныхьым пэIэщIэ зыпщIыпхъэщ.

- Iэпкъльэпкъыр зэрымуузынщэр зыгуэр къыщеуIуэну. Алыхьыр фIыуэ зыльгъуар Абы цIыху псоми яхиIэтыкIа Бегъымбар лъапIэу щ1алатрэ сэламымрэ зэхэм щ1энфэкIи дэпльейимэщ жиIэр уи фIэщ щыхъунур.

- фIэщхъуныгъэ нэс зыбгъэдэлъым Алыхьталэм нэмыщI гъуэ кIыпльхъуэркъым, Ар псэльэгъуэ ирокъу.

- цIыхур шынэхущ диным зэрелIалIэр. Шынэн зэрыщIэсту, гъуэгум тогъуэщыкI.

- Шхынкъ куда лъатэм акъылыр ихьэнукъым. Си ныбэ изу сышхэху, гуэныхь гуэрым сыхохуэ е сщIэну сытогушхуэ.

Зуннун дунейм щехьжам щыгъуэ, кхъэм яхь и хьэдэм абы ипэкIэ зэщIыпIи щамыльэгъуа бзу удэыдфхэр щхьэщыльэтауэ жалэж.

Дунеягъэм дыщыпикIуэт лIэщIыгъуэ

Налшык мэжджытышхуэм и Iимам Емкъуж Анзор и хъутIбэм щытепсэлъыхьащ диным гущIыIэ ухуэзыщI ди лIэщыгъуэм и нэщэнхэмрэ фIэщхъуныгъэ куу зыбгъэдэлъ цIыхур абыхэм япэщIэтыфым зэрыхуеймрэ.

ЦIЫХУМ зыхуей псори щи- гъуэт, псэукIэ Iэмалхэм зыщдужьа лъэхъэнэщ дэдыщыпсэур. Дунейм кIуэ пэтми нэхъ итхьэжьу цIыхум и гукъыдэжхэм махуэ хэс захъуэж, езыми зыщIэгупсысыжьныр нэхъ Iэпэдэгъэлэп ещI. Тхьилъхэми хьыбарегъащIэ Iуэхущ1апIэхэми щIэнэ ямыIэу зыгуэр зыIэрыдгъэхьэным дыкъыхораджэ. Ухуейми-ухуэмейми, ахъшэ щIэбгъэкIуэрэ щхьэусыгъуэхэр кьыпхуауIэпэхъщ. ЗыльэмыIэсыр нэхъыбэ хъуху, езы цIыхуми ахъшэ нэхьыбэ кьыззрипэжьыным зрелщыт. Апхуэдэ хъуэпсапIэ зиIэ цIыхухэм тепщэгъуэр яIэрыхьэху, нэгъуэщI кьэралхэр езыхэм я жьIэ зэрыщIагъэувэным хущIокъу. Араща Мусрьыимэн диным дунеягъэри абы епха хъуэпсапIэхэри гуэныкьыр щыбгъагъуэ губгъуэу кьыщIилъытэр.

Алыхьыр гущIэгъуэкIэ зыхуэупсэн Iимам Рэббаний зэрепльымкIэ, нэхъ насыпифIэу къэплъытэн хуей цIыхур мы дунейм и цIуугъэнэхэм зыщIимышIэу, апхуэдэ тепщэжьэгъуэ. Дунеймии Алыхьталэми зэхуэдэу удахьэхынкI Iэмал иIэжьым. «ЗэгъащIэ, - жеIэ Iимам Рэббаний, - кьелакIэ уэзджэнур зи гур дунейм хуэзыгъэупщIыIуу, Алыхьталэм хуиIэ лъагъуныгъэмкIэ зыгъэнщIыфэрщ».

Дунеягъэм итхьэхъуам щыуагъэри гуэныхьри зрешалIэ. Абы упэльэщэ нэужьщ уи тхьэ хуэпщыIыкIэм лъабжьэ щигъуэтынур. Бэйхьэкьий кьыIуэтэжа хьэдисми кьыззригъэщIри нэфкIэ Iупльэжакъым». НэгъуэщI хьэдисми жеIэ: «Зэрыдунейуэ Алыхьталэм и нэлатым щIэтщ, Езым утезымыгъэплъэжькIым нэмыщI». Ислъам диным и еплъыкIэкIэ, «дунеягъэ» псалъэм хеубыдэ уи гульытэр Алыхьталэм бгъэдэзыш псори. НэгъуэщIу жыпIэмэ, езы дунейракъым нэлат зытелъыр. Абы и фIыгъуэхэр Алыхьталэм и арэзыныгъэкIэ къэбгъэщхьэпэмэ, дуней гъащIэр ахъэрэтым щыIутхьжьну гъавэр щыхэтсэ губгъуэ тхуэхъунущ. Ауэ цIыхум дуней фIыгъуэ гуэр кьызэрильагъуу, кьыщIагъэщIа дыдэр Iэщ1огъупщыкIри, Алыхьу лъагэрэ лъапIэр кьыфIэмыIуэхужу мэхъу.

«Алыхьталэм и цIэмкIэ гъэнщIа Iэпкъльэпкъым и нальэхэр хиубыдэркъым а нэлатыр зытехуэнухэм, - пещэ и гупсысэм Iимам Рэббаний. - Абы кьыжьIыу, Алыхьталэм и цIэр зыIурыпIыр унэхуэакъым, дунеягъэм итхьэкъуауи пхужыIэнукъым. Сыту жыпIэмэ, дунеягъэкIэ уэзджэнур Алыхьталэр кьыпфIэмыIуэхужу узыщIырщ». Псалъэм папщIэ, хьэпшып, къулыкъу, пщIэрэ щIыхьрэ. «Наджм» сурэми щыжеIэ Алыхьталэм: «Уи щIыб яхуэгъаззэ Дэ яжетIэм зи щIыб хуэзыгъаззауэ, дунеягъэм фIэкIа къызыфIэмыIуэхуэхэм».

Дунейм итхьэкъуар и щхьэм и бийц. Абы и гупсыси, и лажьыгъи зэбгрыдзауэ щымытынкIэ Iэмал иIэкъым, ахърэтым зыхуигъэхьэзырынри кьехъулIэнукъым. Апхуэдэхэм я гъащIэр кьаухуэмыщхьэпэжу, ар Алыхьталэм фIэфI Iуэхуми трамыгъэкIуадэу мэпсэури, ахъэртми щагъуэтыжьным емылIалIэу, я псэукIэр дуней фIыгъуэр зэхуэхьэсыным трахуэ. Жиащ Iимам Рэббаний: «Алыхьталэр зыхуейм тедмыгъэкIуадэ дуней фIыгъуэ псори ахъэртэм бийм ыкIыщIыгъэщIэжьыкIыщ». Мы дунейм итхьэхуаэм кIыфIым хэтым ещхьу къауущыхь, итIанэ ахъэртым щыщIогъуэж. «Дунеягъэм уимытхьэкъун» жиIэм кьикIыр ар фIыуэ умыльагъуныр, абы мыхьэнэщхуэ имытынущ.

Дауэ-тIэ къызэрыпщIэнур Алыхьталэр кьыпхуэмыарэзын хуэдизкIэ дунейм уитхьэкъуафэ умытхьэкъуаро? Iимам Гъэзалий чэнджэщ кьыдет абы теухуауэ. Уэ зыгуэр уиIэрэ абы шэч хэмылъу хуэныкъуэ цIыху плъагъумэ, ауэ удэгущыIэну уи гум кьыпхуимыдэмэ, дунеягъэм уитхьэкъуауэ араща. Апхуэдэм мы дунейм кьыщIытрагъэхьар щыгъупщапащ. Ар ещхьщ фIамыгъэж щыIкIэ идджри удэ тIэкIу жьэдилъэфэну пIащIэ мэлым.

Алыхьар арэзы зыхуэхъун хьалиф Алий зыгуэр ящIащ: «ЦIыхур дунейм нэхъ хуэщIарэ ахърэтым нэхъ хуэщIарэ дауэ кьызэрыпщIэнур?» Алий жиIащ: «Уэ зыгуэр кьызэрыпхуащIэм нэхъ ущыгугфIыкIмэ, мы дунейм урицIыхуу аращ. Уэ езым нэгъуэщIым зыгуэр хупщIну нэхъ пфIэфIмэ, ахъэртым урицIыхущ».

Напэкlуэцlыр зыгъэхьэзырар **ЧЭРИМ Марианнэщ**.

«Ясин» сурэм епха фIыгъуэхэр

«Гу зимыIэ щIыпIэкъыми, КъурIэным и гур «Ясинырщ»» хьэдисыр куэдым зэхахагъэщ. Мы тхыгъэ кIэщIым щызэхуэтхьэсащ ислъам щIэныгъэлIэм къаIуэтэжау е ягъэунэхуауэ къыптлъаГъэIэса а сурэ лъапIэм къыдэкIуэ фIыгъуэхэм ящыщ зыбжанэ.

«ЯСИНЫМ» зэ къеджар КъурIэным 10 икIам хуэдэщ. Абы дунейм гуныкьуэгъуэри пщIыхьщIэх, ахърэт болъхьми укърегъащI. Уи щхьэри, уи унагъэри, уи мылъкури къэзыхъумэ сурэщ «Ясинырщ». Сурэр зэрыщIытуи кьыпщхьэпэнущ, абы и Iэятхэр щхьэхуэ-щхьэхуэуи къэбгъэсэбэп хъунущ.

◆Махуэ къэс «Ясин» сурэм и етIуанэ Iэятыр («Уэл КъурIанин хьэкиим») 100-рэ кьыубжмэ, узыхэпсэукI мылъкур бэгъуэнущ.

◆Пщэдджыжь нэмэз нэужьым 100-рэ 4-нэ Iэятым («Гъэла щиратIим мустэкьиим») кьеджэр Алыхьталэм пщылI пэж хуэхъунущ.

◆Бий шынагъуэм зыщIипхъумэнымкIэ сэбэп мэхъу 6-нэ Iэятым укъеджэныр е тхауэ кьызdjепхьэкIынур. Апхуэдэхэм я гъащIэр кьаухуэмыщхьэпэжу, ар Алыхьталэм фIэфI Iуэхуми трамыгъэкIуадэу мэпсэури, ахъэртми щагъуэтыжьным емылIалIэу, я псэукIэр дуней фIыгъуэр зэхуэхьэсыным трахуэ. Жиащ Iимам Рэббаний: «Алыхьталэр зыхуейм тедмыгъэкIуадэ дуней фIыгъуэ псори ахъэртэм бийм ыкIыщIыгъэщIэжьыкIыщ». Мы дунейм итхьэкъуаэм кIыфIым хэтым ещхьу къауущыхь, итIанэ ахъэртым щыщIогъуэж. «Дунеягъэм уимытхьэкъун» жиIэм кьикIыр ар фIыуэ умыльагъуныр, абы мыхьэнэщхуэ имытынущ.

Дауэ-тIэ къызэрыпщIэнур Алыхьталэр кьыпхуэмыарэзын хуэдизкIэ дунейм уитхьэкъуафэ умытхьэкъуаро? Iимам Гъэзалий чэнджэщ кьыдет абы теухуауэ. Уэ зыгуэр уиIэрэ абы шэч хэмылъу хуэныкъуэ цIыху плъагъумэ, ауэ удэгущыIэну уи гум кьыпхуимыдэмэ, дунеягъэм уитхьэкъуауэ араща. Апхуэдэм мы дунейм кьыщIытрагъэхьар щыгъупщапащ. Ар ещхьщ фIамыгъэж щыIкIэ идджри удэ тIэкIу жьэдилъэфэну пIащIэ мэлым.

Алыхьар арэзы зыхуэхъун хьалиф Алий зыгуэр ящIащ: «ЦIыхур дунейм нэхъ хуэщIарэ ахърэтым нэхъ хуэщIарэ дауэ кьызэрыпщIэнур?» Алий жиIащ: «Уэ зыгуэр кьызэрыпхуащIэм нэхъ ущыгугфIыкIмэ, мы дунейм урицIыхуу аращ. Уэ езым нэгъуэщIым зыгуэр хупщIну нэхъ пфIэфIмэ, ахъэртым урицIыхущ».

◆Щэджэжьыжь нэмэз нэужьым 100-рэ 4-нэ Iэятым («Гъэла щиратIим мустэкьиим») кьеджэр Алыхьталэм пщылI пэж хуэхъунущ.

◆Бий шынагъуэм зыщIипхъумэнымкIэ сэбэп мэхъу 6-нэ Iэятым укъеджэныр е тхауэ кьызdjепхьэкIынур. «Литунэирэ кьуэмэ ма Iунэирэ Iабаlухьум фэхьум гъафилуун».

◆ЩIэзакъуэм деж гужьей цIыхум 100-рэ 7-нэ Iэятыр кьыребжь: «Лэкъэд хьэкъкъэл кьэулу гъэла Iэкъэрэхьим фэхьум да йуминуун».

◆Ибн Къэйим итха «Задул махьад» тхьилъым иту жаIэ: унагъуэ зыухуэну хуейм (хъыджэбзми щIалэми) е, унагъуэ иIэ пэтми, насыпифIэу зыкъэзышмылытэжым «Ясиным» и 13-нэ Iэятыр тхьилъымIэм трыретхэ, ар псыкIэ кIэрырегъэхьжи, ирефэ: «Уэдриб лъхьэм мэсэлэн Iэщхьбэл къэрэйэти из джаIэхьэл мурсэлуун».

◆Къаугъэм пэIэщIэ зызышIыну хуейм цIыхум «Ясиным» и 17-нэ Iэятыр итхьэу кьыздрихьэкIмэ, кьыхуэщхьэпэнущ: «Уэ ма гъэлэйна иллэл бэлагъул мубиин».

◆Тхьэ уэ зиIэм 27-нэ Iэятыр иретхи кьыздрырехьэкI: «Бима гъэфэри ли рэббю уэ джэхьэлэни минэл мукрэмиин».

◆Сабийм жейр хуэзхуэзмыхьэсмэ, 29-нэ Iэятыр ятхри, и щхьэнтэ лъабжьэм щIалтхьэ: «Iин канэт илла щэйхьэтэу уахьидэтэн фэ иза хъум хъамидуун».

◆Жинхэм ящыхьмэ ухъун папщIэ, 32-нэ Iэятыр тхауэ кьыздепхьэкIыныр щхьэпэщ: «Уэ ин куллуп лэмма джэмиихьул лэдэйна мухьдэруун».

◆ЖэщищкIэ зэкIэпъыпьту 30-рэ (жэщ къэс 30-рэ) 42-нэ Iэятым кьеджэм Мухьэмэд Бегъымбар лъапIэу щ1элатымрэ сэламрэ зэхам епщIыхьын нэсыпыр кьыхуихуэнкIи хъунущ, зыми кьытримыха щIыпIэ хьэлэлым щыжеймэ: «Уэ хьэлэкъна лэхьум мим мислихьи ма ярэфуун».

◆ЩIэх-щIэхьурэ 47-нэ Iэятыр кьэзыбжьми мащэм кьыщратыну упщIэжэм жэуап иритынырэ кьехьэлъэкIынукъым: «Уэ иза кьилэ лэхьум Iэнфикьу мимма рэзэкъкумуллахьу. Кьалэ ллэзинэ кэфэру лиллэзинэ Iамэну Iэнутlхьиму мэл лэу яшаIулахьу Iэтхьэмэхьум ин Iэнтум илла фи дэлалим мубиин».

◆48-нэ Iэятыр кьыздезыхьэкIыр зэи псым итхьэлэнукъым жеIэри итщ духьэ тхьилъхэм: «Уэ якъуулуунэ мэта хьаззл уэгъду ин кунтум щадикъиин».

◆Бийм и зэран кьомыкIын, езыми и кьарур щIэкIын папщIэ, 65-нэ Iэятым укъеджэным утрагъэгушхуэ хьэлимхэм: «Iэл ямэ нэхьтиму гьэла Iэфуахьихьим уэ тэшхьэду Iэрджжулухьум бима кану якъиуун».

◆Тхьэмбыл, льатэ зэхэр зиIэм 66-нэ Iэятыр иретхи и тхым кIэрылъу кьрырехьэкI: «Уэ лэу нэшалуу лэтIэмэсна гьэла Iэгьйуникьим фэстэбжьу щиратIэ фэIэнна йубщируун».

◆Шейтlаным и Iейм зыщIызыхъумэну хуейр махуэм щэнейрэ 67-нэ Iэятым кьырередж: «Уэ лэу нэшалуу лэмэсэхьнахьум гьэла мэканэтихьим фэ мэ стэтIагъу мудыану уэ ла ярржихьуун».

◆ИщIэхьэкIэ зи гугъу тщIа «Задул мэхьад» тхьилъым зэритымкIэ, пщэдджыжь кьэс 68-нэ Iэятым кьеджэр ерыскъыншэ хъунукъым: «Уэ мэн нухьэммирхьу нунэккисхьу фил хьэлъкъ. Iэфэла ягькъилуун».

◆69-нэ IэятымкIэ нэ узым уепщэмэ, хьэужьнущ: «Уэ ма гьэлIэмнахьуш шигьрэ уэ ма янбэгъи лэжь. Iин хьууу илла зикруу уэ кьурIанум мубиин».

◆67-нэ Iэятыр мускускIэ е шэфраныскIэ птхьирэ ар зэрыкIэребгъэкIыжьа псым уефэкмэ, мывэ зэрылъ жьэжьейм хуэщхьэпэжа щIэнйагъэлIэхэм: «Лийунзирэ мэн канэ хьэййэу уэ йэхьикьэл кьэулу гьэлэл кафириин».

◆Сабий гьыринэр бгъэбэянр папщIэ, 73-рэ Iэятыр птхьуэ, и Iэпщ1ем е и щыгъыным кIэрыпщIэ хъунущ: «Уэ лэхьум фихьа мэнафихьу уэ машарибу. Iэфэла яшкуруун».

◆ЩIэныгъэлIэ зыбжанэм ятх «Ясин» сурэм и 78-нэ Iэятыр уIэтэхэмрэ къупщхьэ кьутамрэ бгъэхъужьыныкIэ щхьэпэ хъууэ. Абы щхьэкIэ а IэятымкIэ 40-рэ ахъуэ дагъэм (оливкэм кьыщIахуам) утобжэри, иужькIэ уIэгъэхэм щыбохуэ: «Уэ дэрэбэ лэна мэсэлэу уэ нэсийэ хьэлкъэхь. Кьалэ мэй йухьийил гьизамэ уэ хьийэ рэмиим».

◆Духьэ тхьилъхэм мыпхуэдэу итщ: «Нэ уэ зиIэм 29-нэ Iэятыр иретхи кьыздрырехьэкI: «Кьул йухьийи хьэл лэзий Iэнщ1эхьа Iэууэлэ мэрэрэхь. Уэ хьууэ бикулли хьэлкъин гьэлиим».

◆Гукъеуэ зыщIкъыщIызыхьну хуей цIыхур «Ясиным» и иужьрей Iэятым кьеджэрейуэ щытын хуейц: «Фэсубхьанэ лгъэ биядинхи малакуту кулли щэйIиу уэ илэйхьи турджжьхьуун».

◆ЩIхьэхуэу кьакIуэ хьэдисхэм ящыщщ: «Ясиным» пщэдджыжьым кьеджам маху э псом кьыпщыщIыль Iуэхуэр тынш щыхъунущ, жэщым кьеджам, нэху щыху и гуныкьуэгъуэхэр щхьэщахьнущ».

◆Кэсир и къуэ Яхья и псалъэхэри хэIуцIыIу хъуащ: «Пщэдджыжьым «Ясиным» кьеджар пщыхьэщхьэ хъуху насыпыфIэу щытынущ. Пщыхьэщхьэм кьеджар нэху щыху насыпифIэу щытынущ».

Дыгъэгъазэм и нэмэз щIыгъуэхэр

• Фи лъэпкIэ

Махуэхэр	Пщэдджыжьыр	Дыгъэр къыщыщIэкIыр	Шэджагъуэр	Ичындыр	Ахъшэмыр	Жасыр
1, мэрем	05:48	07:18	12:05	14:22	16:34	18:14
2, щэбэт	05:49	07:19	12:05	14:22	16:34	18:14
3, тхьэмахуэ	05:50	07:20	12:05	14:22	16:33	18:13
4, блыщхьэ	05:51	07:21	12:06	14:22	16:33	18:13
5, гъубж	05:52	07:22	12:06	14:22	16:33	18:13
6, бэрэжьей	05:53	07:23	12:07	14:21	16:33	18:13
7, махуэку	05:54	07:24	12:07	14:21	16:33	18:

И усэхэм хуэдэу, езыри къабзэт, гуапэт

УсакIуэ, уэрэдус Iэзэ Щоджэн Хьэбас Iэужь дахэ къыззэшIэкIа, пIалъэ кIэщIым къриубыдзу лъэпкъ литературэм зи гъэзэгу щыпхъышышхаэм ящыщщ.

ХьЭБАС Щэджэм Езанэм къщыдалъхуад, я къуажэ дэт курыт еджапIэм классиблар къщыдихуа иужь, абы кIыщым лэжьэн щыщIидзащ.

1952 гъэм Хьэбас Къэбэрдей-Балъкъэрым къафэмрэ уэрэдымкIэ и гупым я уэрэджыIакIэ пашэ мэхъу. Абы къыдэкIуэу, щылэзыIэр школым щIотIысхьэжри, къеух.

АдэкIэ ар ГИТИС-м актёрхэр щагъэхьэзыр и къудамэм щIотIысхьэ. Ар къыуха нэужь, Щоджэнэр илъэситIкIэ театрым актёру, КъБР-м и телестудиеми режиссёру щылэжьащ. Москва щыщеджэм Хьэбас Горький Максим и цIэр зезыхьэ Литературэ институтым къыщызэграгъэпэщ творческэ семинархэм кIуэу щытащ. Мис абдеж щыщIидзаяу абыхэм ящыщщ усакIуэ, зэдэзэкIакIуэ Iэзэ Гайкович Борис. Борис Щоджэным теухуаяу мы псалъэ гупэхэр итхаяу щытащ: «Цыхьэгъэшхуэ зыхэлъа си ныбжьэгъужьым «Большая медведица» (1961 гъэ), «Гум и уэхыскIэ» (1970 гъэ), «Земное притяжение» (1974 гъэ).

Хьэбас и усэхэр анэм, хэкум, адэжь щIыналъэм, лъэгунымгъэм, зэныбжьэгъугъэм теухуащ. Сыт и уасэ абы итха уэрэдыпкъэр: «Пусть годы летят как порошва», «Крылья орла», «Город звёздного металла», нэгъуэщIэхэри.

Абы и усэхэм псэм и хуабагъыр, цIыху гуапагъэр, лъэпкъ гупсысэр, гъащIэм и щIагъыбзэр Iэзэу къыщыгъэлъэгъащ.

ХъэтI щэрыуэкIэ лъэпкъ усыгъэм кхыхьыба Щоджэн Хьэбас икIи драматургт. Абы и Iэдакъэ къыщIэкIащ «К свадьбе все готово», «Хьэмидрэ абы и пэщIэщIэгъуэхэмрэ» зы едзыгъуэ хъу гушIэ пьесэхэр.

Къыпсэуар мащIэу куэд зыхуэзфIэкIахэм ящыщщ Щоджэнэр.

Хьэбас ныбжьыгъуэра цIыхухэр зэрагъэпэщ творческэ семинархэм кIуэу щытащ. Мис абдеж щыщIидзауэ щIалэр усэ тхыным нэхъыбэу дихьэх хъуащ.

Щоджэным и Iэдакъэщ Iэкъ усэхэр щыщIидзащ Щоджэнэр. Литературэ институтым и щIэныгъэ зыхэлъа си ныбжьэгъужьым щыщ Щоджэнэр.

Хьэбас ныбжьыгъуэра цIыхухэр зэрагъэпэщ творческэ семинархэм кIуэу щытащ. Мис абдеж щыщIидзауэ щIалэр усэ тхыным нэхъыбэу дихьэх хъуащ.

Щоджэным и Iэдакъэщ Iэкъ усэхэр щыщIидзащ «Квадьбе все готово», «Хьэмидрэ абы и пэщIэщIэгъуэхэмрэ» зы едзыгъуэ хъу гушIэ пьесэхэр.

Хьэпсэуар мащIэу куэд зыхуэзфIэкIахэм ящыщщ Щоджэнэр.

Хьэбас ныбжьыгъуэра цIыхухэр зэрагъэпэщ творческэ семинархэм кIуэу щытащ. Мис абдеж щыщIидзауэ цIыхухэр зэрагъэпэщ творческэ семинархэм кIуэу щытащ. Абыхэм ящыщщ усакIуэ, зэдэзэкIакIуэ Iэзэ Гайкович Борис. Борис Щоджэным теухуаяу мы псалъэ гупэхэр итхаяу щытащ: «Цыхьэгъэшхуэ зыхэлъа си ныбжьэгъужьым щыщ Щоджэнэр.

Щоджэным и усэхэм ящыщ зыбжанэ ди гупэу тыдодзэ.

ЩОМАХУЭ Залинэ.

Бжьыхьэ

Къру пщэ кIыхьхэр гублащхьэдэсэу
Хуабапlэм кIуэжхэу уафэгум итщ,
Бэвыгъэу уиIэр хэдмыгъэкIасэу
Къетхьэлжьыжнхэу нужьым дитщ...
Тхьэмпэ пыпчыхьэр мафIэс зэщIэблэу
Ущымысхьыжу жыгхэм ибодз,
Дыгъэри мащIэу щабэу къыпхуэблэу
Пшэжьхэм я къуагъкIэ и бзийр
къыкъуедз.
ЗэмкI нэщхьейуэ укъопэжьбауэр.
ЩIыIэм уи нэгур зэхиифащ.
Пшагъуэ тепIэну уэ къыптежьауэр
Си къуажэ цIыкIуми ныгтебуфащ.
ИIэжкъым хуабэ уи бжьыхьэ дыгъэм
Ауэ нэщхьейуэ утхущымыт.
Уэ уегъэхуабэр цIыхуэгу пщтырыгъэм
Хуабэншэу зэикI ар пхущымыт!

* * *

Си шыпхъу, адыгэ пщащэ,
Уэ фIыщэу уэолагъу.
Нэмыс, насып, дахащэ,
Сыт щыгъуи бдызолъагъу.

Къэхъункъым зэикI уэркIэ
АдэфIыр щыкIытэн,
Ныбжьэгъуэм дагъуэ пхуащIу,
Хуэмыхущ, щыпхужаIэн.

ЩIалэхэм уеихьэрхуэру,
Лэжьыгъэ куэдым ёокIу,
ЩIыIэнкъым уэ Iэщ1агъэу,
ЩIэныгъэу уэзмыгъэкIу...

Нэхущ

Нэхущ пшэплъым и бзий кхъуакIэ лыдхэр
Уафэ лъащIэм пщIыпщIу хиутхащ,
Псыхъэ щIыкIум щэфэху джанэ фафIэр
Уэрэд макъкIэ ушэу зыщIихащ.

Хьэуа къабзэм щыбауэ къыпфIэщIу
Жыгхэм тхьэмпэ щхъуантIэхэр щIаупскIэ,
Уи щхьэгъубжэ зэIудзам гумащIэу
Къыщыушэ бзуэхэм укъагъаскIэ...

ЗэзэмызикI жыыбгъэр зэрыщхъум
Гу лъэмытэу щхьэгъубжэм ныдокI,
ШхыIэн пIащIэр зытехуа бгъэгухум,
Дыхьэрэн нэкIулпIым зрешэкI...

***

Сэ уаем сыхэту сыппоплъэр куэд щIауэ,
Акъужьым уэс пхъашэр къыщIепхъэр
си нэгу,
Мазэгъуэм жэщ кIыфIыр нэхугъэ ищIауэ,
МэпIащIэр, мес,
кIуасэу хигъащIу и гъэгу.
ЩхьэжагъуэУ Iумылхэр гум еIэу полъэлъ,
Сыппоплъэр куэд щIауэ, сэ уаер
схуошэчыр,
Гухэлъым си гущIэр жьэражьэу
къегъэплъ...

***

Си хэку, уэращ си дамэр,
СльоргъэкIыр зыслIэтын.
Уэрщ си гукъэпсэ щхьудамэр
ЩыIэн упсэльытын!

Пэжым и бзий нэхугъэр
Уипкъ хахуэм пкърымыкI,
ФIыгъуэр зи щIыгу дамыгъэр
Уэращи, пщхьащымыкI.

Анэ быдзышэм десфу
Схуэхъуащ уи хуабэр лъы,
СщIа гугъэм сынэсыфу
ПщIащ си щIалэгур плъы...

Уэр нэхъ гъэсэфI сиIэнкъым,
Зеиншэу сыкъэмынэн,
Си гъащIэм зыри къыщыхъункъым,
Си хэку, ущIэбгъынэн!..

Зэадэзэпхъум я утыку

● Гъэлъэгъуэныгъэхэр

Къэбэрдей-Балъкъэрым и къэралыгъуэр илъэси 100 зэрырикъум и щIыхькIэ къыззIуяха «Сквер 100-летия» зыгъэпсэхуплэм хьыхьэу яуха гъэзджэ галереем щагъэлъагъуэ сурэтыщI зэадэзэпхъухэу Турай Рустамрэ Атэлыкъ Мариамрэ я лэжьыгъэхэр.

КъБР-м и Сурэтыщ1хэм я зэгухьэныгъэм и унафэщI Къанакъуэ Жаннэ гъэлъэгъуэныгъэр къыщыдэлъытыгъуэ и псалъэм къыхигъэщащ художник Турай Рустам зэфIэкIрэ щIэныгъэрэ зэрыбгъэдэлъыр, и адэм и гъусэу утыку къихьа Мариам дежкIэ ар зэрыфIыгъуэшхэр.

Зэадэзэпхъум я сурэт щхъуэкIэплъыкIэхэр сыт хуэдэ ныбжьым итхэми - балигъэхми сабийхэми - яхуэгъэзащ. А лэжьыгъэхэр узыгъэгупсысэщ, щIэм утезыгъэгушхуэщ. Сурэтхэм къыщыгъэлъэгъуащ жьымрэ щIымрэ я зэпыщIэныгъэр. Зи гъэздджэ, дуней еплъыкIэ зиIэж зэадэзэпхъур зэрызэчэнджэщым институт Репиным и цIэр зезыхьэр къэзыуха Турай Рустамрэ художник щIалэ, КъБКъУ-м ДизайнымкIэкIэ и колледжымрэ КъБКъУ-м журналистикэмкIэ и факультетымрэ къэзыуха Атэлыкъ Мариамрэ гъэзджэмкIэ щIэныгъэфI зэрагъэм и фIыгъэкIэ я лэжьыгъэм къыщIэуплъэкIыну хэхъуэ. Турайм и лэжьыгъэхэр щигъэлъэгъащ Третьяковскэ галереем, Москва Художникхэм я унэ нэхъыщхьэм. И Iэдакъэщ1кIэхэм щыщ Урысейм, нэгъуэщI щIыналъэхэм (Таджикистаным, Германием, Америкэм и Штат Зэгуэтхэм, Японием) я музейхэмрэ галерее щызэхуэхэмрэ щахьымэ.

Турай Рустам фIыщIэ хуищIащ гъэлъэгъуэныгъэр къызэзыгъэтэщIэхэмрэ абы зыкъэрезыгъэхьэлIэхэмрэ.

ТЕКIУЖЬ Заретэ.
Суэтыр
Къарей Элинэ *трихащ.*

Шы лъэпкъыфIхэм тесу зэпоуэ

Бахьсэн щIыналъэм и «Джэдыкъуэ Плъыжь» комплексым иджыблагъэ щекIуэкIащ гъуэгуанэ кIыхь шым тесу зэпычыныкIэ зэхьэзэхуэ. Ар теухуауэ щытащ Аникеев Сергей и фэеплъ саугъэтыр къхьыныным. Абы хэтащ Къэбэрдей-Балъкъэрым нэмыщI, Къэрэшей-Шэрджэсым, Адыгейм, Дагъыстэным, Мэзкуу, Липецк, Пензэ областхэм, Ставрополь, Краснодар крайхэм я шууейхэр.

КИЛОМЕТРИ 100 зи кIыхьагъ гъуэгуанэр зэпычыным япэ уеблIэр къыщихьащ Мэзкуу областым щыщ Ковшаровэ Анастасие (Эхо де Монтпаон шымкIэ), етIуанэ хъуащ ди республикэм и шууей Зыхъуэ Замир (Азарт), ещанэр Жамбей Сэлимщ (Гектор, КъБР).

Километр 80-м япэ щыхъуащ КIэбышэ Анзор (Гильзар, КъБР), етIуанэр Къунаш Алимбэчщ (Нарадная, КъБР), Тау Аслъэнбэч ещанэщ (Рабдан, КъБР).

Километр 40 хъэзыкIахэм я деж щытекIуащ Абдуллаевэ Салихьэ (Аль-Шамс, КъБР), Гусак Елизаветэ етIуанэщ (Убых, КъБР), Тембот Динэ ещанэщ (Плок, Адыгей).

Зэхьэзэхуэм къыщыхжаныкIахэр щыхь тхьылъэмкIэ, кубокхэмкIэ, медалхэмкIэ ягъэпажащ.

«Аникеев Сергей шы лъэпкъыфI къэзыгъэхъу цIыху тельыджэу щытащ. Краснодар крайм щIэ «АдыгэшыимкIэ Аникеевым и шы завод» IэхъуцIапIэм и унафэщIу, къэралым шы лъэпкъыфIхэр къыщызыгъэхъухэмрэ адыгэшыр фIыуэ зыльагъуэхэмрэ я зэгухьэныгъэм и тхьэмадзу лэжьащ. И къару, щIэныгъэ, гуащIэ куэд хилъхьащ адыгэшыр гъэбэгъуэным, абы и пщIэр дунейм лъагэу щыIэтыным. А цIыху гуащIафIэр дэ зэи тщыгъупщэнукъым», - яжриIащ къыззхуэсахэм Бахьсэн къалэм и администрацэм и унафэщI Мамхэгъ Хьэчим.

НАУРЫЗЫКЪУЭ Ислъам.

● Гъэлъэгъуэныгъэхэр

Зэманыр шэ икIауэ макIуэ жыхуаIэракъэ, илъэс 35-рэ дэкIащ Шафий Аслъэн къыззрысцIыхьурэ. Нобэ хуэдэу сощIэж япэу ар щыслъэгъуэ махуэр. Къэрмокъуэ Мухьэмэд радиом щылажьэхэр дыззхуишэсри дигъэщIыхуауэ щытащ. ЩIалэщIэ лъагъуэгуафIэ щхьэпэлъагэ, щIалэ бжьыфIэ хьекIу, и нэгум къабзагъэрэ угъурлыгъэрэ къырихьу. Абы щыгъуэ еджапIэ ищхьэм и 5-нэ курсым щеджэрт ар. Япэ махуэхэм тIэкIу Iэнкуну щытами, иужьым къытхэсхьри, игъащIэ лъандэрэ къыздалажьэм хуэдэу, гъунэгъу дыззхуэхъащ.

АДЭФI иIащ Аслъэн. Ди лэжьэгъу щIалэр унагъуэ щыхъуам щыгъуэ радиом щылажьэ журналистхэр, къанэ щIагъуэ щымыIэу, Дыкъынэ Хьэмид ди къэхьижьу, дыкIуат Зеикъуэ. Абы щыгъуэ къэтщIыхуащ и адэ Мухьэмэд. И зыIыгъыкIэм, и псэлъэгъуэкIыщ и щIэныгъэ. И унафэщIу щIыхь зэпишэу, фэрыщIагъэ лъэпкъ хэмылъу щIыху зэпIэзырытт, щIыху гуапэт. Ильэситху фIэкIа имныибжьу, Мухьэмэд адэншэу къанэри, гъащIэм и арахъуанэ щыхьыншэхэм ягъэкIэрэхъуа, а псом ипсыхьа щIыхут ар. Абы щыгъуэ сигу къэкIаращ: ярэби, адыгэ щIыхухъуэм хэпльын хуэй хьэлыфI псори мыбы и деж щызэхуэмыхьэсауэ пIэрэ? Хьэблэми жьлэми пщIэ зыхуащI апхуэдэ адэ, сабийхэм щIэныгъэ егъэгъуэтыным зи гъащIэр тезыхуэа ФатIимэт хуэдэ анэ уиIэу гуэгу пхэнж утеувэнт?! Зэрысабийрэ Аслъэн къэзгуэгурыкIуащ къэзылъхуахэм, и Iыхьлы-благъэхэм я жьIэм темыкIыу, я жьауэм щIэту, абыхэм я дуней тетыкIэр и гуаззэу. Псом хуэмыдэу щIалэщIэм дежкIэ щапхъэ хьэлэмэтт и Iыхьлы гъунэгъу Шафий Хьэчимрэ абы и щынэхъыщIэ Хьэсэнрэ. ЗэшитIым я деж имыщIэ куэд къыщищIащ абы - гъащIэм, цIыхугъэм, пэжагъэм, цIыхум псэ къабзэкIэ бгъэдэтын зэрыхуейм теухуауэ. ЩIалэм къыпхъуатэрт зэшитIым къыжраIэр, я чэнджэщхэр. Абы фIэгъэщIэгъэнт а лиIым я къыхъыр зэрыинар, ныбжьэгъу зэракуэдыр икIи абыхэм зыгуэркIэ ещхь сыхъуарт жиIэу ехъуапсэрт.

Школ нэужьым Шафий щIотIысхьэ Къэбэрдей-Балъкъэр къэрал университетым и тхыдэ къудамэм. Зы илъэскIэ щIэсауэ, дзэ къулыкъым дашI. Къыгъэзэжа нэужь пещэж и еджэным. И адэ-анэм затримыгъэхьэлъэн папщIэ, стадионым уври ток Iуэхум пыщIауэ лэжьащ еджэным къыщыдэхуэ зэманхэм. Аслъэн хуэдэ щIауэ дихьэхыр сурэт щIынми, тхэн Iэхуми, и IэдакъэщIэкI гушIэ тхыгъэ щIыкIуэр, ещанэ щIыкIэ сурэтхэр «Ленин гъэгу» адыгэ газетым ихьурэ Уэрэзей Афлик хутридзащ.

Радиом ува нэужь, Шафийм и пщэ иралъхьащ щIалэгъуэлъэн папщIэ нэтынхэр игъэхьэзырыну. Езыри ныбжькIэ щIалэтэ, хуэфащэ дыдэу а лажьэгъэр лъагъэсат. ИкIи къыщIэмыхуэу илъэс зыкъомкIэ иригъэкIыу кIащ ныбжьыщIэхэм ятеуха нэтынхэр. «ЩIалэгъуэ» радиожурналыр, пыпльхэми пыпхыни щымыIэу, къехъулIэу щытащ.

Аслъэн куэдым зэрыхуэIэижьыр наIуэ тщыхъащ: абы щIэх дыдэу къипхъуэтат нэтыныр зэрагъэхьэзырым и гу лъыботэ, щIэ куэдым зэрызрапщытым зарегъэужь.

УФ-м и Суэтыщ1хэм я зэгухьэныгъэм хэт, Ленинград сурэт щIыныжмкIэ, скульптурэмрэ архитектурэмкIэ и институтым хэтащ.

ШАФИЙ Аслъэн:

Гуп Iей зэи сыхэхуакъым

щэхуэхэр. КъимыдэкIэ журналистэр дызэмыиса оператор Iэщ1агъэми зэман кIэщIым ижь хуэхъуат. Лэжьыгъэм, еджэным щыпашэ щIалэгъуэлъэр утыку къыззрыришэм, радиом едаIуэзэм зэрыригъэщIыхуэм нэмыщI, Аслъэн а зэманым зэфIегъэкIауэ щытащ Iэху щхьэпэ: МафIэдз Сэрэбий къыдигъэкIа «Адыгэ хабзэ» тхылъ хьэлэмэтым итхэм, къанэ щIагъуэ щымыIэу, радиокIэ кахуеджащ.

Ар щIалэ дыдэу СССР-м и Журналистхэм я союзым хагъэхьащ. Нобэ Урысейм и апхуэдэ зэгухьэныгъэм хэтщ.

Ди ныбжьагъу щIалэм дэплъагъурт зи Iэщ1агъэм хуэIэзэ журналистым хэпльын хуей, ауэ тхэн Iэхэр пщэрылъ зыхуэхъуа зыкъомкIэ зыхуэIэей зы Iэху бгъэдыхьэкIэ. РадиокIэ къэдгъэпсэльэну зижьэ дихьэ яныкIыкъуэ унафэщIхэм дыкъагъэпльеймэ, Аслъэн а лъэныкъуэмкIэ къыщIэхэрэтыжьаи. А зыбгъадыхьар щIэх дыдэу ныдихьэхырт и псэлъэкIэмкIэ, и гушыIэкIэмкIэ, и нэгу зэлъыухамкIэ. Абы теухуауэ ди радиом и редактор нэхъыщхьэ Къэрмокъуэ Мухьэмэд жиIауэ щыта: «Уэлей, Шафийм мыдэри къыгъэпсэлъэфынымэ».

«ГушыIэр Тхьэм и щIасэщ», жи адыгэ псалъэжьмэ. Аслъэн хьэуэжьыуэщ. Апхуэдэ хьэл зэрыхэлъыр и гъащIэ гуэргуанэм, дауи, сэбэн къыщIыхуохъу. ЗыгуэркIэ гукъыдэж щIагъуэ умыIэу уIущIамэ, къэхуа-къэщIа Iэхуэгуэр гуэр къеIуэтэжри, уи нэгури зэлъыуокIыж, уигу щIэныкъуэри пIэщIохуж. Аслъэн гушыIэр зэрищIасэм, пасыпа щхьэкIэ и жьыр зэримыIэбэм и зы щапхъэ щIыкIу къэхьнищ. Хьэжькъарэ Алик, ар сэ сыещанэу зэгуэрым Аруан къуажэм дыкIуат а жьыпэм и Iэуху зытетым дытетхыхьыну. Колхозым и тхьэмадэ Мэзыхьэ Iэуесбий къэтпьхъуэуру щыдмыгъуэтым, зыгуэрым къыджиIащ складымкIэ щыIэнкIэ зэрыхьунур. ДокIуэ а жьыхуаIэм. Псалъэмакъ нэзыщIэлъкI абы дэт унэ щIыкIумкIэ доунэт. ДыздыщIыхьам щIалиц щIэт, Iэнэ къагъэувауэ - лырэ кIэрIоф гъэжьагэ зэщIэлъу зэрыпль тебэшхуэр, агъуэгъэхъэри щIигъужу, къагъэхъэрычэта къудейт. «Фыкъебгъэ» жари къыптщIугфIыкIащ. Аким къащIыхуурт, я къужьгъуэри. ИтIанэ зы къэпсалъэри жиIащ: «Уэлей, фыкъызэрыкIуэнур тщIамэ, мэл фхуэдэуКIынтэм». А меданым Аслъэн, «дэ зыщIыпIи дыпIащIэркъым», жиIэри дигъэдыкъэшхащ...

Сыт хуэдэ IэхуэкIэ зыхуумыгъазэми, хуэзфIэкIыну зыкъуэмэ, Аслъэн укъигъэщIэхъунукъым. Радиом къыщыдэлэжьа зэманым, автомашинэ исти, куэдым сэбэн яхуэхъуащ: пIащIэгъэкIэ зыгуэр зыщIыпIэ яхуэкIуни, бззэрым щэхуэкIэ кIуэнуми, Iэхуэхъэбзэ яхуищIэрт. Апхуэдэур ар зэрагъэсар - хуэзфIэкIымкIэ цIыхум защигъакъуэу - псалъэ мыхъумыщIи жиIэу зэхэпхынукъым, и нэмысымрэ и цIыхугъэмрэ сыт щыгъуи япэ итщ.

Радиом иужькIэ телевидениэм илъэсипщIым нэблагъэкIэ щылэжьащ Аслъэн. Абыи нэтын купщIафIэ хуэщ щытрихащ. Телевизорепльхэм хуабжьу гунэс ящыхъурт абы зэрригъэпэщ гушыIэ тепIэгъэгъэр.

ЛIыпIэ иува цIыхур зэм-зэм зэплъэкIыжу и гъащIэ гъунэгъэр щIыщипщIытыхьэ щыIэщ. И блэкIар гукIэ щызэрригъэзэхуэжкIэ, щриплъэжкIэ, Аслъэн и нэгу къыщIоувэж щIэныгъэ лъагъуэм тезыщахэр, чэнджэщкIэ, IэхуэкIэ зыкъыщIэзыгъэкъуэхэр, пэжу къыбгъэдэтахэр, щапхъэ къыхъэуэхэр:

- Сэ зэи сщыгъупщэнукъым си япэ егъэджакIуэ Къалмыкъ Зои, класс унафэщI ГуэззэджэУ щыта Шыд Натальи, адыгэбзэр фIыуэ сэзыгъэльэгъуа Ует Аслъэнбий, нэгъуэщI цIыху тельыджэ мымащIэу, фIыщIэ ин зыхуэсщIэхэри. Радиом пэжьапIэ къыгуэвэ нэужь, щынэхъыщIэу сыкъабжьу къызбгъэдэтащ, я сэбэн къызэкIащ Къэрмокъуэ Мухьэмэд, Дыкъынэ Хьэмид, Хьэжькъарэ Алик, Джаназ Юрэ, БжэнькIэ Мухьэб, Къардан Хьэсэн, нэгъуэщIхэмкIэ. Телевидениэм сыщыщыIами, ещхьыркъабзэу, щыху ахъырзэманхэщ сызыдлэзжьахэр - псом япэу и цIэ кхъхэзгъэщIну сыхуейт Шурдым Алихьан - абы хуэдэу цIыху псэ къабзэ, цIыху жумарт куэд срихьэлIакъым. Къыздэсхьэу Хьэсэни, Урыс Мухьэзэрыи, Тхьэмокъуэ Барэсбии, Жьыпатэж Сэлэдини цIыху тельыджэхэу щытащ. Пэжыр жысIэнщи, дэнэ сыщымылэжьами, гуп Iей зи сыхэхуакъым. Нобэ сыщылажьэ «Адыгэ псалъэ» газетым и редакцэм щыIэхэри апхуэдэу собж.

Аслъэн иIэщ щIалитI: Аэзмэтрэ Аэрэтрэ. Нэхъыжьым Ростов къалэм дэт къэрал университетыр къиухащ, информатикэ Iэхуэм пыщIа Iэщ1агъэ иIэу, нэхъыщIэр Ставрополь къалэм щыIэ еджапIэ ищхьэхэм ящыщ щым щIэсщ, 5-нэ курсым нэсауэ.

Гъащ1э - жьауэгъэращи, цIыхум и гъуэгур удз гъэгъакIэ къъгъэтIылъыхьакъым. Хууей-уху змеймии, абы гъэунэхунигъэ зыбжанэм хууешэ, уеудыныщIэ. ЛIыпIэ иува ди шынэхъыщIэм дохъуэхъу узынщагъэр и бащэу дяпэкIи и гъэ-гъуэгур икIуну, и гу зыхуеIэ, зыщIэхъуэпс мурадифIхэм и Iэр лъэIэсыну.

САУТ СулътIан.

УнафэщI-редактор
ШИРДИЙ Маринэ

РЕДКОЛЛЕГИЕМ ХЭТХЭР:
Жыласэ Заурбэч *(редактор нэхъыщхьэ)*, ЖьэкIэмыихъу Маринэ *(унафэщI-редактор)*, Къаншокъуэ Эллэ *(жэуап зыхь секретарь)*, Къардэн Маритэ, Къумахуэ Аслъэн, НэщIэпыджэ Замирэ, Чэрим Марианнэ, ЩхьэщIымыщI Иэз.

ТЕЛЕФОНХЭР:
редактор нэхъыщхьэм, секретарым - 42-56-19; унафэщI-редакторхэм 40-48-54, 40-06-33; жэуап зыхь секретарым - 42-22-82; секретариатым - 42-22-66.
КЪУДАМЭХЭМ: политикэмкIэ, жылагъуэмрэ лъэпкъ IэхуэхэмкIэ - 42-22-86; къуажэ гъащIэмрэ экономикэмкIэ - 42-57-59; щэнхабзэмкIэ - 42-75-36; егъэджэныгъэмрэ щIэныгъэмкIэ - 40-15-31; хъыбарыщIэхэмрэ спортымкIэ - 42-22-88, 42-60-53, 42-22-89; зэдзэкIакIуэхэм - 42-21-88; корректорхэм - 42-60-27; ЭВМ-м и операторхэм - 42-22-84; компьютер IэнатIэм - 42-26-41; суэттеххэм - 42-75-78, 42-63-64.

Газетыр 2016 гъэм дыгъуэзэм и 19-м Печатым и хуитыныгъэр хъумэнымкIэ Къэбэрдей-Балъкъэр щIыналъэ Iэхэуцl1апIэм ятхащ
ПИ № ТУ07-00117-м щIэту.

КъыдэзыгъэкIэхэмрэ редакцэмрэ я хэщIапIэр: 360030, КъБР, Налшык къалэ, Лениным и уэрам, 5

Индексыр П 5894
Тиражыр 1.625
Заказыр №2581
12+

Теддэз тхыгъэхэм къыщыхьа бжьыгъэхэм, къыщалэта Iэхуэгъуэхэм я пэжагъэмкIэ ахэр зытхахэм нэсу жэуап яхь. Авторхэмрэ редакцэмрэ я Iэхуэ еплъыкIэр зэтехуэ зэпытыу щыткъым.

Газетыр Iэ тезыдзахэм яхуэхьынкIэ и пщэ дэлъщ КъБР-м федеральнэ пощт зэпыщIэныгъэхэмкIэ и управленэм.
Тел.: 76-01-28, 76-01-10

МЫ КЪЫДЭКIЫГЪУЭМ ЕЛЭЖЬАХЭЩ:
жэуап зыхь секретарым и къуэдзэ Джатокъуэ Марьянэ, *корректорхэу* Щоджэн Иннэ *(1, 4-нэ нап.)*, Щоджэн Заирэ *(2, 3-нэ нап.)*.

КомпьютеркIэ газетым и тепльэр ящIащ Ныр Саидэ, Щомахуэ Марианнэ.

Сурэтхэм елэжьар Бицу Жаннэщ.

«Издательство «Южный регион» ООО-м щытрадзащ.
357600, Ставрополь край, ЕсэнтIыгу къалэ, Никольскэ уэрам, 5-А

Газетым Iэ традзэн хуейщ сыхьэт 20-м, щытрадзар сыхьэт 20.00-рщ.

Зы илъэсым газетыр 156-рэ къыдокI.

ГугъэфIхэр къыдат

● Футбол

«Динамо» (Ставрополь) - «Спартак-Налшык»: 1:2 (1:0) Ставрополь, «Динамо» стадионым. ЩэкIуэгъуэм и 25-м. ЦIыху 247-рэ еплъащ.

«Динамо» (Ставрополь): Лизенкэ, Бронников (Иванов, 88), Ярцев, Кокоев, Серченков, Исик, Пучков, Болгов, Тороснн, Жангуразов (Селагаевэ, 68), Хокришвили (Фещенкэ, 78).

«Спартак-Налшык»: Къумыкъу, Далиев, КIэдыкIуей, Березов, Молэмуэз, Хьэшыр, МэкIуауэ (Масленников, 46), Торосян, Жангуразов (Селагаев, 61), Дмитриенкэ (Топурие, 46), ЛIуп (Котов, 80).

Судьяхэр: Харин (Вологдэ), Валов (МэкIуауэ), Волков (МэкIуауэ).

Толхэр дагъэкIащ: Хокришвили, 13 - (1:0), ЛIупым, 63 (1:1), Селяевым, 90 (1:2).

Дагъуэ къыхуащIащ: Хьэшырым, МэкIуауэм, Торосян.

УРЫСЕЙ Федерацэм футболымкIэ и етIуанэ лигэм и «Б» дивизионым хэт командхэхэм ирагъэкIуэкI зэхьэзэхуэхэм я етIуанэ Iыхьэм ипкъ иткIэ щэкIуэгъуэм и 25-м «Спартак-Налшыкыр» щыхьащIащ Ставрополь и «Динамо»-м деж.

«Спартак-Налшыкым» иригъэкIуэкIа иужьрей зэхьэзэхуэм зыри хуэмеижу фэ тетами, хьэщIапIэ щыIэу зитакъым, уеблэмэ ерыщагъэр къыждэригъэ къинэлъэгъуэу Ставрополь къалэм щыдижагъащ. Пэжыр жыпIэмэ, хэгъэрейхэми, зэIущIэр зэрирухну щыкIэр къафIэмыIуэхэущми хъунут. Сыту жыпIэмэ, абыхэм «лъэ быдакIэ» турнир таблицэм и лъабжьэм зыщагъэбыдат.

Ауэ, абы щхьэкIэ къэмынэу, зэIущIэм и япэ Iыхьэм «Динамо»-р хьащIэхэм къебгъэрыкIуэ зэпыту екIуэкIащ. Кожжыпэжь, Исик, Пучков, Мэкъуауэ (Масленников, 46), Торосян, Жангуразов (Селаев, 61), Дмитриенкэ (Топурие, 46), ЛIуп (Котов, 80).

Судьяхэр: Харин (Вологдэ), Валов (МэкIуауэ), Волков (МэкIуауэ).

Толхэр дагъэкIащ: Хокришвили, 13 - (1:0), ЛIупым, 63 (1:1), Селяевым, 90 (1:2).

Дагъуэ къыхуащIащ: Хьэшырым, МэкIуауэм, Торосян.

УРЫСЕЙ Федерацэм футболымкIэ и етIуанэ лигэм и «Б» дивизионым хэт командхэхэм ирагъэкIуэкI зэхьэзэхуэхэм я етIуанэ Iыхьэм ипкъ иткIэ щэкIуэгъуэм и 25-м «Спартак-Налшыкыр» щыхьащIащ Ставрополь и «Динамо»-м деж.

«Спартак-Налшыкым» иригъэкIуэкIа иужьрей зэхьэзэхуэм зыри хуэмеижу фэ тетами, хьэщIапIэ щыIэу зитакъым, уеблэмэ ерыщагъэр къыждэригъэ къинэлъэгъуэу Ставрополь къалэм щыдижагъащ. Пэжыр жыпIэмэ, хэгъэрейхэми, зэIущIэр зэрирухну щыкIэр къафIэмыIуэхэущми хъунут. Сыту жыпIэмэ, абыхэм «лъэ быдакIэ» турнир таблицэм и лъабжьэм зыщагъэбыдат.

Ауэ, абы щхьэкIэ къэмынэу, зэIущIэм и япэ Iыхьэм «Динамо»-р хьащIэхэм къебгъэрыкIуэ зэпыту екIуэкIащ. Кожжыпэжь, Исик, Пучков, Семён, Степановичи Артём, Исик Артём, Хокришвили Давид сымэ зэIущIэм и япэ Iыхьэр бжьыгъэшхуэкIэ къыттекIуэ ирагъэуэхьи яхуэзфIэкIынут, ауэ псоми зыгъэкIуэ яхурикъуэкым, ар зрагъэхьулIэн папщIэ.

Зэ1ущ1эм и етIуанэ Iыхьэм зэрыщIидзэу щытыкIэр зэуэ нэгъуэщI хуэщ, налшыкдэсхэм бжьыпэр яубыдри, хэгъэрейхэм, зэрыжаIэу, щхьэ къэIэтыпIэ ирамыту щIидзащ. Тхьэм ешIэ зыщагъэсэпсэху дакъикъэ щIэжанэм тренерым абыхэм къажриар, ауэ абыхэм, къыпхуэмыцIыхуужьыным хуэдэу, я джэгукIэм зрагъэхъуэжат. Иджы «Спартак-Налшыкыр» хэгъэрейхэм я гъащIэм къытекIыртэжыным икIи зэкIэлъыпыту Iэмалхэр къыззрагъэпэщырт, зэIущIэм и бжьыгъэр зэхуэдэ ящIын, уеблэмэ япэ ищын папщIэ.

Арати, апхуэдэ ерыщагъым фIы гуэр къыдэкIуэн хуейтэкъэ зэгуэрым. ИкIи мыгувэу ЛIуп Исльам ар нэрыльагъу ищIащ. Футболым кIэлъыплъхэм гу лъатами щIэрыкъым, ауэ а щIалэм иужьрей джэгуэгъэхэм топыр хьэрхуэрэгъуэхэм яхудегъэкI икIи текIуэныгъэ къытхуехь.

Сытми, зэIущIэм и 62-нэ дакъикъэм ЛIупым зэIущIэм и бжьыгъэ 1:1 ищIащ. Абы иужькIи налшыкдэсхэм я ебгъэрыкI